

Оссолінські колекції.

CD – диск виконано в рамках угоди укладеної з квітня 2004 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów.

Zespół (fond) 4.

Zbiór rękopisów Biblioteki Baworowskich

Dział (opys) 1

689. Effata Regum Polonia usq. Ad Joannem Casimirum a Nicolao de Chwałkowo Chwałkowski...
collecta Varsavia, A.D. 1694.

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

ЛЬВІВСЬКА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ім. В. СТЕФАНИКА НАН УКРАЇНИ

ВІДДІЛ РУКОПИСІВ

ФОНД

4 (Бав.)

ОПИС

ОД. ЗБ.

1
689

№. 689

VIII B 46

Druk.

Warrauw 1694

Typis Soc. Jesu

Est: 14235

1

EFFATA
REGUM POLONIAE

usque ad

IOANNEM CASIMIRUM

a Nicolao de Chwathkowo Chwat-
kowski, Celsissimi in Livonia
Curlandia et Semgallia
Ducis, Capitaneo Schrudensi
et ad Aulam Regiam Poloniam
Residente collecta

VARSAVIAE

Typis Collegij Scholarum
Piarum. Anno Domini

1694to

2

Ad Serenissimum Principem ac
Dominum Dominum Maximilia-
num Emanuelem, Superioris ac
Inferioris Bavariae, nec non Superi-
oris Palatinatus Ducem, Comitem
Palatinum Rheni, Sacri Romani
Imperij Archi-Dapiferum, ac Ele-
ctorem Land-Gravium Leuchtenbergae
Serenissime Princeps, Elector
ac Domine Domine Clementissime

Publica privatam movet moneta
Lætitia. Quippe.

Dum latatur Eques, plauditq; Senator;
ac universa gestit Polonia, mea quoq;
vota submissis appono: Erit credo
Serenitas Tua Electoralis, illius exul-
tationis, cuius est author etiam Fau-
tor, Deus nobis hæc gaudia fecit;
Etenim dum ejusdem mirabilis
providentia ad Viennam, Lund
Turcid parat occasum, occasionem
futuro nunc presenti Idæi Con-
jugati dedit: Dum victricia Chri-
stianorum arma barbarum san-
guinem

vinem palam fundunt, p̄ sanguinis
nexu occulte struitur: Vidit
invictissimus Christianorum Vin-
dex Joannes Tertius, Rex Poloniarum
maximus, maximilianum Electro-
rem Bavarie: Uterque alterius
virtute capitur, hic Regem ut Pa-
trem veneratur, appellatque, Ille
Electorem ut Filium amat, Post
luctum enim thori vidui habet,
Istic Maximilianus Emanuel

Fata viam
monstrant
atq; invenerunt

Ana:
gram
ma

Electores Bavarie
Nunc Levamina it e Lechia Te-
ressia Uxor amabilis

Demitur in bono omine mala esse
ab futura; Sic et omen et nomen
conveniunt. Jam olim Vienna
immortalis glorie Theatrum Se-
renissima Dormii Bavarice fuit:
Nam Roberti virtuosi Filius Philip-
pus Bellicosus nuncupatus eadem
tempore Caroli Quinti Imperatoris
contra Turcas strenue feliciterq; de-
fendit: Antiqua redijt fama novi-
tas, et inde renovata vetustas Iade

num, cum sanguine Regio Poloniae
 nascitur. Etiam olim Anno 1475
 Georgius cognomento Dives Dux Ba-
 variae, Helvigem Casimiri Jagelloni-
 dis Regis Poloniae, ex Elisabetha Au-
 striaca Filiam in matrimonio ha-
 buit. Nunc insignis rebus Austria-
 cis Hungaricisq; allatum adiutorium,
 mutuum adiutorium; quo nomine
 sacrae Siterae coniugem exprimentur,
 Serenitati Tuae Electorali offert. Illa
 est Serenissimi Regis Joannis Tertij
 & Serenissimae Reginae Mariae Ca-
 simirae Magnorum Parentum Filia
 cuius

Tanta potentia Formae
Virtutisq; fuit

Ut Tuum inclute Heros, cor invictum
 vinceret. Princeps mense nata Mar-
 tio, Martiali sociatur Viro

Coniuge Vir dignus, digna virago Viro
Charitum profecto Delus florentissimu
Una trium est animos aut habet una
trium

Sit Illa, uti Maternarum Virtutum
 Heres

Heres est, etiam fecunditatis exem-
plar

Latis ut vireat stirps selsa Davanica semper
Ramis sitq; secunda, Virago Polonia secunda

Dum igitur Elector Serenissime Regio
in Polonia sanguini olim iunctus et
nunc miscens, non ingratum credo e-
rit Serenitati tuae Electorali, quod hic
Liber, qui Regum Poloniae, ac inter illos
etiam, alte memorati Casimiri Jagel-
lonidis effata exhibet, Augusto Normini
tuo inscribitur. Da factem vultum Br-
nignissime Princeps; Sicut enim su-
ventus Serenitatis tuae Electoralis, ad
scientiam rei militaris, non alienis
praecceptis, sed tuis imperijs, non Offen-
sionibus Belli, sed victorijs tradita sit,
tamen Musas tam familiariter, in
secretum admittis ut hoc studiosum
temperamento, iam minus Martem
Padium refugiant

Te doctus Prisca loquentem
Ternatura senex audit, Te fortia miles
Hinc amor, hinc veris et non fallentibus omne
Pro Te solliciti votis hinc nomen ubiq;
Plausibus auratis celebrant hinc ora figuram

Maximiliane

4
Maximiliane & nomine et re; Deus
Te servet! Exemplum militie, Deus
Te servet! Sit numerus vite et glo:
rie Tuae innumerus; Ita vovet

Serenitatis Tuae Electoralis

Humillimus ac devotissimus
Servus

Nicolaus de Chwatkowo
Chwatkowski

IN NOMINE.
VERBI INEFFABILIS
EFFATA.

REGUM POLONIE
Copioli 1^{mi} sive Majoris

Habuit ille morem se execrandi
ut sapissime in hæc verba eruperit,
O ulnam a muribus corroderer!
ut a muri-
bus corroda-
tur vouet.

Copioli 2^{di} sive Junioris

Hic simulatâ gravi infirmitate
patruos suos ad se vocavit atq; au-
dicente Regina duce pessimi facti
morbum simulat et
ga Patruos.

^{Supponit} Deorum beneficiô proximam mor-
tem mihi imminere et languore
quò me correptum cernitis, edoctus
non amplius fas est posse me au-
ra vitali frui, vos charissimos Pa-
truos meos dignum existimavi, ac

cernere.

cersere, ut antequam vitâ meâ exui
 me contingat de Successore Regni
 vobis celebrissimo consilio cui pare-
 re consuevi aliquid constituam, ut
 quem admodum vestro regnavi mu-
 nere, sic et vobis perenni et immor-
 tali vivam beneficio per successio-
 nem filiorum. Magis enim me
 superstitem, quam extinctum, ma-
 gis viventem, quam mortuum esti-
 mare poterò, si vobiscum meas
 celebravero exequias, et vestra in me
 studia, palpitante adhuc animâ vi-
 vens prospexero, quâ mortuo studio
 et lege humanitatis affinitatisq; estis
 impensuri, Fatis enim vocantibus
 dissolvor, nec fas est mihi vobiscum
 diutius commorari; Prestate itaq;
 vivo, quod morienti essetis prestaturi,
 impietatis enim censeretis facinus,
 id viventi abnuere amico, quod eti-
 am non consuevit hostis exanimato
 negare. *Dugopius in histor. Belg. Tom. 1. Lib. 1. P. 70.*

Conspiciens Reginam fallacibus in-
 dulgere Lachrymis, his eam solatur verbis

Coniugem
 falso melen-
 tem consolatur

Quid

Quid inquit (harissima comitum mada
 mades fletibus? Quid luctuosis oppres-
 sam te querens acerbitatibus? Viduita-
 tem ne times? At certe his quos pro
 tua viduitate tutanda relinquo cura-
 tores, superstitibus, eiusdem incommo-
 da te ingressuram ne veraris, sed inco-
 lumibus illis, vivum quovis tuum
 reputa Parentem = Singulos enim Pa-
 truos meos, strictâ mihi affinitate jun-
 ctos, quam Baronum meorum præci-
 pua moriturus obtestor, ut in Te natis
 nostris communibus, mei vivat vice-
 atq; nominis recordatio, ut pote, Iqui
 Te³ filiosq; meos reliquias corporis mei
 et dimidium animæ meæ illis relin-
 quam = Idem Pag. 71, Tandem secessu-
 ris Patris manum quasi valedictu-
 rus, simulq; veneficum porrexit pocu-
 lum, quo postea extincti, atq; ex cada-
 veribus nati sunt mures, quorum Po-
 pielus factus est pabulum. Sic Patris
 supra allegatum votum in Filio im-
 pletum est.

Boleslai Chrobri

Dicere Rex ille solitus; Malle se gal-
 lina

Salutem
Publicam
curat

linā vescentem salutem atq̄ tranquillitatem suorum tuen, quam delictis indulgentem pati, ut quispiam vexaret, aut opprimeretur: Comer in Chrono. Pol. libr. 3. pag. 44.

Antequam ad prelium cum Rutenis veniret, apud milites suos hec fecit verba: Probitatem vestram o milites in pluribus Bellis et periculis retroactis frequentius expertus, certamen cum Hostibus, qui nobis multo plures numero sunt est ineundum; Cum aliud agere honestas dissuadet, vos duco, verbis meis, nihil quidem vestre virtuti adiecturus, verum ea quæ imminent, quæq̄ verisimiliter contingere possunt, commemoraturq̄, Hostem enim cernitis, et suapte et nostris provocatum armis, infensu dissolutione, defluxioneq̄ exercitūs nostri, qui neque colligi, neq̄ revocari absq̄ evidenti nostra clade et periculo potest cervicibus nostris, et de victoria gloriabundum imminentem. Itaq̄ si vivere honeste in libertate volumus

si Penates nostros et coniuges et liberos
 servare, si partis victoris gloriam, et
 subiectas nationes sub iugo et tributo
 detinere, si deinde Russiam ipsam tri-
 butariam nobis facere, et opima spolia
 atq; captivorum mancipia ex ea relata
 possidere libet, ferro armisq; hostis, nu-
 mero quidem magnus, sed animo
 imbellis et ignavus, submovendus est,
 et inanis spes reportanda victoria,
 qua jam inflatus superbit et tumet
 vestris dextris eripienda. Quid enim
 proderit Bohemos vicisse, illosq; et
 Moravos ditionis nostrae fecisse
 ceterasq; nationes, in circuitu debel-
 latas humiliasse, si Ruthenorum
 armis victi, et ab hoste timido fugati
 et pavore debellati, sic singulis, quod
 virtute quod vivimus evadamus? Fi-
 nes regni nostri propagaturi, bellum
 Ruthenis indiximus, nisi nunc hinc
 victores evadamus, amittimus pro-
 pagatos. Ego in caelestium confisus
 auxilio, spero me vestra virtute, die
 hodierna insignem victoriam ex hac
 hostium

hostium multitudine relaturum, meiq³
 superioribus, victorijs famosum, &³
 clarissimum, titulum huius victoriæ
 eventui adiecturum spe optima plenus,
 optime vos sperare jubeo: Quod si non
 subesset, necessitas tamen, quæ maxi-
 mum & ultimum est telum stimu-
 lare nos deberet: Quocumq³ enim nos
 vertamus o milites, ad extrema per-
 ventum est, fugæ enim prædas no-
 bis præsertim hostiles vehentibus,
 nulla facultas circumfusis undiq³
 hostium copijs, et nos impigre ob-
 servantibus. Deditio vero hostibq³,
 perpetuam vililitatem & turpitudinẽ
 nomini meo atq³ nostro generi inu-
 reret: Auxiliarias vero ex Polonia
 præstolari copias eorum esset, qui
 certaminis possent declinare discri-
 men; At nostra paucitate hostes
 inspecta, perpeti in prælium aman-
 tur fervore, dum itaq³ virtute non
 possumus, necessitate superiores e-
 vadamus: Cura igitur mortis & vi-
 tæ præsentis, spe circumscripta unus
 quisq³ vestrum ruat in hostem pugu-
 lum

lum hosti fracturus magis quam praebiturus. Paucorum Annorum accessio unumquemq vestrum non moveat, cum etsi rhine servati, post tamen nihilominus peste morbo, vel casu aliquo simus morturi: Milites hac ad hostatione, incensi tam fortiter rem gesserunt ut hostilis exercitus, magnam partem casus sit: Dlug. Tom 1mo Libr. 2. P. 146 & 147.

Invalescente morbo Praelatos et Barones Polonid accersit, capitis plures de conservando stabiliendoq Regno cum illis conferre sermones. Contestans, et per beneficia, quae Regno et illis praestiterat, et per coronam quam sua virtute et sudore quaesiverat, et di-
 lataverat, obligans illos atq rogans ^{ad concordiam et favorem} quatenus morte sua secuta, servarent ^{rem} concordiam, unionem et charitatem, et ad Filium suum, quem ^{suum exhibendum ad} in spem successionis universi Regni Polonid, unicum relinquebat, ^{hortatur} Micistaurum Ducem, nepotemq nomine Casimirum, omnem converterent Favorem

Quomodo
se Filius
gerere de
beat, præci-
pit.

Favorem et respectum, et illum in Re-
gem assumptis, Regio Diademmate
insignirent. Filio quoque Duci, Micicista
o tunc presenti et ad lectum cum con-
gerere de sorte et infante Casimiro assistenti,
longo sermone sermo præcipiens, ut
virtutum suarum emulator existens
divina in primo et præcipuo retinens
cultu, consilianos in honore, ceteros
subditos in justitia et æquitate conti-
neret; Voluptates vero mollitiemque
quam maxime fugeret, et in armis tra-
ctandis occupatus heroicum quoque virum
se exhiberet, asserens nationes finitimas
a se armis subactas, nisi potentia et
armis in fide contineantur, facile ju-
gum detrahituros, et nervo subiecti-
onis et obedientiæ, quo hactenus tene-
bantur, abiecto rebellaturos. Dlugosus
Tomio 1mo Libro 2do Pagina 163.

Honores Tu-
nenis sui
non vult
prescribere

Cum ante obitum Proceres peterent
quibus honoribus vellet, ut Funus ejus
prosequerentur, respondit; Nihil aut
parum interest mandare mihi aut
eloqui, quæ gloriâ, quæve dignatione
a vobis post fata debeam Funeris Offi-
cio

Officio efferni, neq[ue] fas vestrum super
 morte meâ merorem iudiciô circum
 scribi, neq[ue] enim adeo anguste signa-
 viter solo me visisse ut operum meor[um]
 recordatio, aliquando debeat apud
 vos, quacunq[ue] limitatione concludi, ve-
 rum etsi à vobis ordine factorum sub-
 trahor, conscientia tamen clarissimo
 rum operum meorum, a me editorum
 & secundo favore rerum a me gestarum
 ea spe plenus decedo, ita me in ve-
 stris pectoribus celebratum in existimo,
 ut non a vobis tantummodo & Filijs
 nepotibusq[ue] vestris, sed ab universâ Gen-
 tis Polonice posteritate, quocunq[ue] deo, suc-
 cessura coli debeam memoriâ sempit-
 ерна, & novis atq[ue] exquisitis supragijs
 a genere Polonico in regiminis mei ho-
 norem, apud celestes, & quosvis mortales
 attolli = Noscitis quidem me a puero
 firmatum taliter, & inspiratione divi-
 na magis quam humana sic institu-
 tum fuisse, ut erigendam, ornandam
 locupletandam Patriam, hanc omnes
 vires, facultates, & ingenium scrupulo-
 sa intentione converterem ac pro ejus
 incremento

ingremento nullum laborem, nullumque
 periculum, usq[ue] in diem hanc exhorruerim,
 primisq[ue] meis partim moribus partim
 victorijs Regiam illam dignitate^o
 obtinuerim, ut nemo quantumcumq[ue]
 iniquus eorum destinator dubitet, me
 a maioribus meis virtute et bellica lau-
 de, domesticisq[ue] institutis adeo perluxisse,
 in Patriam quoq[ue], tam frequentia orna-
 menta, tam immortalia beneficia contu-
 lisse, ut sim mee domus posteris nota
 excellentia et nobilitatis vertex, et Regia
 stirpis, prima & clarissima propago, Pa-
 tria vero Parens principum, suiq[ue] splen-
 doris author primarius et origo. *Ulugf.*
 ibidem pagina 165.

Dum Proceres certatim eum laudib[us]
extollerent, et universa Regia, blando
murmore personare; Rex iterum se-
 quentem emisit sermonem; Mihi
 quidem in presenti agone constituto,
 non quo loco condas, quibusve officijs
 fufieri meo justa solvantur a vobis,
 insidet sollicitudo, quippe per funeris
 pompas, per vos celebrandas, nequid-
 quam mihi reor profuturas. Altior
 autem de vobis et vestra Republica di-
 stinet, et singulari cruciati conficit
 cura. Video siquidem & e longinquo

divinitate mentem meam inspirante
 contemtor, Rempublicam Poloniam,
 quam speciosam atq; florentem relin-
 quo per seditiones³ divisionesq; ve-
 stras civiles direptum et pessimum
 in quantum ~~quod~~ crucis, domesticis
 bellis Polonia fusura sit, quantisque
 dibus me abrepto parentatura, con-
 temtor, iamq; hostilium castrorum
 et eorum, quorum cervices vobis sub-
 iugaveram, fremitum in vos, et Patri-
 am hanc grassantium exaudire mi-
 hi video, video et prolem prosapiam
 Regiam meam, hinc exulantem hosti-
 bus, quos domaveram, supplicem fie-
 ri, et monarchiam Regni Poloniam in
 varia divisionum monstra sundi et
 horrenda bellorum civilium invasio-
 ne, iusto Dei permittente iudicio, cu-
 ius cultum religionemq; negligentius
 et tepide in luxum, voluptates et se-
 ditionem versi, tractabitis, collidi, so-
 la quoq; huius doloris anxietas, etiamsi
 morbus non urgeret, animam esset
 exclusura, nisi multitudine malorum
 imminantium spes melior tempera-
 ret, miseratione enim celesti, propi-
 tium stirpi mea et vobis video
 Deum

Deum, proditurumq; ex lumbis meis
 suspicor, in clarissimi syderis morem
 unum, qui pene languidam & exan-
 guem Rempublicam Polonicam &
 terminos ejus a Finitimis occupatos
 restituet, qui instaurabit dissoluta,
 qui superbiam humiliabit hostilem
 qui gladij mei capulo contret, subi-
 jectq; versus eas, quae contra vos re-
 calcitrantur sunt Nationes Regno Po-
 loniae misericum jubar, pristinumq;
 fulgorem suo ductu, suisq; vindictis, tu-
 spicijs et operibus infusus. Dlugossus
 Tomo 1mo Libro 2do Pagina 165 & 166.

Micislai 2^{di}

Promittit
 quod sequi
 velit pater
 nas virtu-
 tes

Post - Auditam Patris Boleslai Chro-
 bri Ante mortem adhortationem pol-
 licitus est, se fore paternarum vir-
 tutum sectatorem, & operum, adju-
 torem, ne qua occasione sibi Regnum
 Poloniae, segniter se gerendo, nebulae
 offundat. Dlugossus ibid. Pag. 163.

Casimiri 1^{mi}

Oratoribus ex Polonia ut Eiusdem
 susciperet

suscipere Regnum, respondit modeste
 obortis lachrymis: Exilium suum non
 ipsis verum arcano Dei iudicio, et
 non nulli fortassis, parentum suorum
 culpa se imputare; casum dulcissi-
 ma Patria, quam sui maiores flo-
 rentissimam reliquissent, misereri
 et adiutam eam omni ope et consilio
 velle, si integrum id sibi sit; nec ig-
 norare, maioris esse pietatis et meriti
 publica administrantem, multorum
 saluti consulere, quam privatam et
 in solo loco conclusam, innocentiam
 vita sua tueri, sed alieni iam se ju-
 ris factum esse, dictam semel Deo
 atq; ipsi, quorum se potestate ultro
 subiecisset, fidem fallere non posse:
 Cromer: in Histor. Polon. Lib. 4, Pag. 50
 Cum dispensante Summo Pontifice
 Imperium in se suscepisset, atq; Polo-
 niæ fines attingisset, ibidemq; magno
 suorum plausu, veniam præterito-
 rum peccatorum exciperetur, ille La-
 chrymans et ipse, comiter omnes, con-
 solatus, suspitione culpa metusq; sup-
 plicij liberabat: Quidquid factum es-
 set, non sine divino nutu factum
 pro suis fortasse et majorum suorum
 meritis

Oratori
 bus Re:
 gnum q
 serenibq
 modeste
 responde

Amnesti:
 am ac vi:
 gilitia
 in regimi
 ne deda
 rat

mentis: Adesse iam se, quem alij vir-
ta generi deditum & in eo acquiescen-
tem, tanto studio expetissent et reuo-
cassent, salutem omnibus, ac non per-
niciem cuiquam afferentem; Confi-
dere autem se vicissim, ipsos omni-
fide, atq; benivolentia complexuros
se esse Boni ac vigilantis Principis
officio fungentem: Dicitur Comes Ibidem:

Cum prefatus Casimirus Amus se
monitorem agnovisset, Primores Re-
gni sui Posnaniam convocavit, et
pluribus limatisq; verbis apud eos

Concordiam
Filiumq; su-
um comen-
dat

concionatus; Quatenus concordia
et iustitiam summopere colerent
ut morte sua secuta, primogenitum
Filium suum, Boleslaum, pruden-
tia et natu majorem pro Rege
susciperent: Quod etiam factum est
Dlugossus in Historia Polo: Tom. 1. L. 3. P. 227.

Boleslai Audacis

Consilium
de matri-
monio ac-
plat

Cum eidem Proceres suaderent ut
stripi Regis per matrimonium pro-
spiceret, respondit. Etsi nondum
attingisset etatem, quod tudas coniu-
gales magnopere expeteret, satis

quoq;

quoque temporis ad onerandum se
 conjugali iugo restaret, vereretur
 insulper, ne amor futuræ sponsæ
 illum acrem et ad bella gerenda, in-
 ferrenda et repellenda ferocem a-
 nimum efficeret languidum et re-
 missum, petitis tamen Consiliani-
 orum suorum satisfacere velle-
 Dlugos: Tom. 1 Libr. 3. Pag: 239.

In expeditione contra Russos milites
 suos hoc modo allocutus est; Non
 ignoratis milites, complusculos,
 iam annos Traslaurum cognatum
 nostrum, Principatu sub paterno
 iniuste pulsum, apud nos exulare
 ei restituendo nos hanc operam
 datæ existimatis; Nec sane fallimi-
 ni: Debemus hoc propinquitati
 debemus humanitati, quin ita
 hoc natura comparatum est ut
 afflicta Principum fortunæ Princi-
 pes, quamvis alienos maxime ad
 misericordiam moveant. Sed nobis
 hic nos etiam serimus milites su-
 tis quantum nobis imperium, qua

Ad recupera-
 randam
 Russiam
 gravissimè mili-
 tes adhor-
 tatur

amplam

amplam gloriam maiores nostri reli-
 guerunt, et ut alios pretereant. Bo-
 lestaus quidem Proavus meus, impe-
 rium hoc nostrum Bonysthene, Albi
 et Sala fluviis, Sarmaticis montibus
 et Germanico Oceano, gloriam vero
 nominis Poloni, ipsidem pene, quibus
 orbis terrarum clauditur, finibus ter-
 minavit. Nunc quanto nostro cum
 decore, et imperium hoc accisum,
 et gloria obrubilata sit, quis nescit?
 Egidem vis teneo lachrymas, quod
 ad Patrem Avumq meum hac infam-
 mia, in primis Atlinet, tamen si Pa-
 trem vestra excusat injuria, et afflicte
 nimium Inter Regno vires. Quo ve-
 niam, nisi sim ipse ignavissimus
 dare non possum. Verum enimvero
 eam a genere nostro detertere, Rusi-
 am Regno huic rursus adijcere, co-
 lumnisq Bolestai, quem ego ut nomi-
 ne refero, ita et factis referre cupio
 imperium nostrum terminare mi-
 hi in animo est. Quod vobis placere
 debet milites, nisi forte a virtutema-
 jorum vestrorum degeneravistis. Atq
 maiores

Maiores quidem nostri, gentem hanc
 sibi prius incognitam adierunt, vexa-
 runt debellarent. Nos iugum excutien-
 tem & quidem domesticorum nostro-
 rum malorum, non suarum vinum
 fiducia non ulcisceremur? Non ad
 officium revocabimus? nisi forte u-
 bestas soli illius admiranda, hominu
 ingens opulentia, et ex rerum copia
 ortus luxus, atq; mollicies, ab hoc bel-
 lo vos deterret milites; at ego nobis:
 cum haec omnia contra ipsos facere
 iudico, quin ista ipsa in primis, ad
 spem luculentae praedae nos invitant;
 Sed exercitus hostis fugere, quam di-
 micare maluit. Vide (rom: in Chron:
 Pet: Pag: 56 et 57,

Anno sequenti 1074, cum castra ad
 Kiuoviam movisset, et obvium sese
 ipsi offerret Rassevoldus cum valido
 exercitu, ut de malio de summa rei
 decerneret, Rex quod in primis cupi-
 ebat, adeptus, acies contra instruit,
 milites paucis cohortatur, ut optata
 conficiendi illius belli occasionem
 ab hoste praeter spem sibi oblata

milites
 ad forti-
 tudinem
 hortatur

elabi e manibus ne Jinerent, et extre-
 mum illum ejus conatum, despera-
 tione magis, quam spe vincendi su-
 sceptum fortiter retunderent, eunde
 esse, qui prius ad manus venire
 nunquam ausus esset, et ex ijs mi-
 litibus fere collectum, qui victi pri-
 us, ac vel fuga elapsi, vel deditio-
 ne facta dimissi a se essent. Si ipsi vi-
 ni esse pergerent, penitus debellatum
 in ea victoria, nec nisi premia belli
 et ea quidem amplissima, ipsis reli-
 qua fore. Quodsi quid eos paululu
 falleret, cogitarent in hostico se esse
 ne eos quidem quieturos, quos paca-
 tos a tergo reliquisset, admitterentur
 ne fortuito sed sua virtute, atq for-
 titudine superiores victorias adepti
 esse viderentur, Obligit plena, nec
 inveniata tamen Potestao victoria.

Cromerus de reb. Polon. Lib. 4. Pag. 59,

Potestai 3^{ty} cognomento
 Crivousti.

Ante praelium contra Pomeranos
 et Pruthenos hisce verbis milites

allocutus

allocutus est; Non superest inquit mili-
 tes spatium, quo vos ut solebam per-
 gnaturus, alloqui possim, hostis enim
 quem saepe vicistis, in conspectu vestro
 praesens, multa me loqui non sinit.
 Animo non verbis opus est, si sincere
 velimus, nihil me verbis meis vobis
 additurum reor si probitas vestra
 vos deseruerit. At ego de probitate
 vestra dudum mihi cognita certus
 certam mihi victoriam repromitto
 quam ut eripiatis hosti in multitu-
 dine et feritate sua confidenti, praesens
 etiam necessitas, et amor Patriae
 monet. Si agrum, quem colimus,
 si Patriam, si penates, si uxores, si
 Tempia, si labores, et quaecumq; charis-
 sima salva volumus, Pomeranorum
 et Pruthenorum, hostium infestorum
 nobis sanguine inundare oportet
 Dlugi Tom. I. Lib. 4. p. 350

milites
 ad animo-
 sitatem
 monet

Patri sui Vladislai Hermannii effi-
giam, in numismate aureo, et collo Patrem
suspensam, circumferbat, et quoties memoria
maioris momenti negotium aliquod colit
decernendum occurreret, an illam
admovebat, et venerabunde deoscu-
lans solebat dicere: Avertat beni-

gnissimus

grissimus Deus, ne quid ego indignus
Regio tuo nomine statuem - Saavedra.
Ambo. 17.

De ditioni-
bus inter
Filijs di-
spomit

Ubi mortem appropinquare sibi sen-
sit convocatis Proceribus, qui officij
causa undiq. convenerant, et quatuor
Filijs astantibus, de concordia apud
eos verba fecit, partitusq. omnia, quae
tunc erant Polonicae ditionis inter
Quatuor Filios, principatum et sum-
mam rerum, penes Vladislauum na-
tu maximum constituit, alteros ejus
authoritatem sequi iussit. In parti-
tione quintum Filium, qui superior
anno natus erat, praeterierat, id
proceres eum oblivione fecisse exi-
stimabant. Itaq. admonent utne
illum exortem Patrimonij relinquat.
Respondit Princeps; Jam illi quoq.
portionem suam esse designatam.
Admirantibus cunctis, non advertitis
inquit, in curru inter quatuor rotas
quintam esse partem curruis, cui ho-
mines insident, et onera imponunt
quae quidem a rotis sustentatur atq.
portatur; Cum igitur locum inter
Quatuor Fratres, quintus obtinebit, illiusq.
suo

suo tempore succedet. Sarnicius Annal:
 Polo: lib: 6. Pag: 245

Wladislai 2di

Cum moleste ferret divisum Princi- a Proen-
 patum, sibiq; crepta esse duceret ea, bus postu-
 quae Fratribus paterna voluntate, cum: lat, ut u-
 etq; Polonia consensu ceperant, sti: num se
 mulo, Christinae uxoris, coram Sena: Patriam?
 tu convocato questus est: Pernicio: ditioni?
 sam esse Reipublicae, partitionem Prin: redem
 cipatus, a Patre suo institutam, propte-
 rea, quod multitudo Principum, cum
 hostes, ad invadendum, audaciores,
 tum cives ad resistendum infirmio-
 res redderet, cuius rei aliquem gustu
 parvo temporis spatio ipsi ceperant,
 vexati impune a Bohaemis, qui non
 modo commovere se, dum penes u-
 num Patrem suum, fuit imperium,
 ausi non essent, verum etiam pacis
 condiciones ab eo accepissent: Neq;
 vero diu quietam esse posse, ab inte-
 stini discordijs, atq; civilibus bellis,
 eam Reipublicam, quae a pluribq;
 exaequato dominatu, non certis Legibq;

sed

sed arbitrio iusque gubernatur: Nec diu
 maiestatem unius iusquepiam ab ijs con-
 servari solere, qui non modo genere
 sed viribus etiam et potentia, uni illi
 pares se esse sentirent: Exemplo esse
 recenti pene hominum memoria Si-
 gneum, qui licet genere, impar Fratri
 Boleslao, tamen quod pater eum illi
 ex iusta uxore suscepto ex qua esset, tan-
 tis malis, cladibusq; Republicam
 involverit, ut eam reversurus omnino
 fuerit, nisi iusta Fratris indignatio,
 aliquando tamen eum de medio su-
 stulisset. Boemos quoq; et Russos vi-
 cinos suos, nullam aliam ob causam
 civilibus bellis, inter se ad excidium
 pene collidi, quam quod in multos
 divisa sint eorum imperia, quocirca
 vellent, iuberent, ut penes unum se-
 quem primogeniti prerogativa, cete-
 ris fratribus pretulisset, vere esset
 regnum, attributurum se esse Fratri-
 bus, aut definitos a fisco suo redditus
 aut vero, agros nonnullos et Terni-
 tonia, in quibus illi vitam honeste
 sustentare queant, nec tamen calciban-
 di materiam, aut occasionem habe-
 ant. Multo esse predestabilius paucos

Quosdam

quosdam, incommodo ac detrimento
affici, quam universos perire: Sed
adversos expertus est Proceres. Vide
Crom: lib: 6 Pag: 94. et 95

Micislai Senis

Cum Gedeon Antistes Cracoviensis illi
in viam reducere conaretur, ut ab im-
positione tributi, atq; incognita, ante
colonis fiscali avaritia³ abstinere, re-
spondit; Jure se non iniuria quidquam
egisse, et tam tributorum novorum
impositionem, quam exactionum
et pdnarum exactionem legitimam
esse, nec aliter Regnum Admini-
strari posse: Nil sibi cum Regibus
et Principibus Antiquis commune esse
se suo sensu, suoque ingenio duci, et
suo arbitrio, non illorum exemplo
actiones suas, se moderari: Tam
bono insuper, et eleganti ingenio
se praeditum, ut non vellet se, aut
cuiuscumq; admonitionibus indigere
Desinisset proinde se laceessere, et
Pontificalibus potius rebus, velut
propriis intentus, publica sibi curan-
da permittere, non enim se ulla

persuasione

persuasione, aut pacto ab ijs, quae ag-
gressus esset, sicut cessaturum. Sed
cum nullis admonitionibus, emen-
daretur, abrogatum illi imperiū est
Vide Dlug. Tom: 1mo Lib: 6 Pag: 476.

Micislavus ille versutiarum plenus
eam fortunae fidem expertus, qualem
aliis praestabat, sermone innuebat
subinde = Fidem servare eorum, tan-
tum esse Principum, quibus frangere
aut non integrum, aut non necessa-
rium esse = Pastorius in Hero Pol: li-
bro 2to Pag: 77ma

Casimiri 2^{di}

Principi huic cum aliae virtutes, tum
unum maxime moderati animi spe-
cimen studia Polonorum conciliavit
Quidam ex Anticis epus, ad aleam in-
vitatus, victusq; extremo jactu, cui tota
sors producti in serum noctis, ludi,
committebatur, ita efferbuerat, ut vin-
centi Casimiro, non modicum aufe-
renti, colaphum duceret; cum noctis
beneficio elapsus, ac postridie com-
prehensum, omnium sententia capitis

Severior in
se ipsum
quam in
alium fu-
dex.

reum pronunciarent: Minime sentium inquit Casimirus, cum occidi oportere, qui dolore grandis jacturae incogitans deliquisset, et cum fortunam, a qua damno affectus erat, ulcisci non posset, in se fortunae Alumnium commotus esset; Se magis in culpa esse qui conditionis suae, ac dignitatis oblitus, eum ad ludendum provocasset, non modo igitur se illum absolvere verum etiam ipsi gratias agere, quod se ictu illo admonuisset, ac quid indignum Principe, in se admitteret, nec se ludo, aut ulli rei levi ac inhonesta deinceps daret: Vidi Crom. lib. 6. Pa. 109. et Safforius in Fl. Pol. Lib. 2. Pag. 71.

Proceribus sceptrum Fratris offerentibus respondit: Non primum quidem Imperium recusat
 Proceres die hodierna, de Monarchia et Principatu suscipiendo a vobis convenior, dudum, et in vita Fratris mei Charissimi, Boleslai Crispi a Juxa et Svantoslao Comitibus, pari petitione urgebar, sed nunquam rectum putavi ut Fratris mei turbarem statum, aut de jure et dignitate ejus, quidquam detraherem, sed omni Regno, atq; imperio praestantiorum dixi fraternae pa-

pacis et concordia pietatem. Qui itaq
tunc uni fratri fidem me prestiti, qua
fronte modestiam meam inquiraturus,
alterius Principatum usurpabo?
praesertim cum illum Filiali semper
devotione, coluerim, et recipere ab eo
paterna amatus fuerim charitate. Dlugosus Tom. 1. Lib. 6. P. 478 et 479.

Sicut cedendo precibus Procerum Re-
gnum acceptaverit, tametsi de restitu-
endo Fratre, ad Senatum verba fecit

Nimis acerbo animo, Proceres, Miecislai
Ducas, qui mihi unicus Frater relictus
est, exilium fero, plurimumq; ejus, et
natorum qui alterum me Parentem
existimant, calamitatis me misere, a
quo crebro, ut illum in suam heredi-
tatem Principatum restituam exo-
ror. Justam ego Proceres, petitionem
ejus existimo. Monarchiae quoq;
Principatu se abdicanti sortem hanc
ditario jure eum concernentem, red-
di illi aequum censeo, ac iniquum re-
or, si eo vivo et spirante, aut Filius
eius Otto, aut ceteri in ejus vivam
dominio, et ipso calamitate atq; exi-
lio affecto, illi gloriosi atq; splendidi re-
surgant. Ibidem Page 480.

Pro restitu-
endo Fra-
tre inter-
cedit

ad prelu.

Ad praelium contra Ruthenos caprescen:
 dum milites suos monuit, Eisdem ef: ^{milites}
 se hostes, quos ipsi, cum alias se p^{er}nu ^{ad Forti}
 mero, tum superioribus, aliquot annis ^{tudine}
 apud Posnaniam fratribus suis Du: ^{animat}
 cibus, pauci multos vicissent, atq; pro:
 flagassent, aacritatem illam incon:
 sulta temeritatis, convicia vero
 mulierositatis esse argumentum,
 ipsi qui se viros semper, quam mu:
 lieres esse maluissent, manu ferrog
 maledicas linguas uluiscerentur,
 seq indignos esse illis maledictis,
 dignos maioribus suis Russia do:
 mitoribus ostenderent, & manibus
 partim Patrum, partim propin:
 quorum suorum, qui ps ipsis in
 locis, non virtute sed dolo ac prodi:
 tione victi cecidissent, sanguine per:
 fidorum hostium parentarent; His:
te animati ac in aciem educti mi:
lites, victoriam obtinuerunt. (Corni:

Lib. 6. Pag. 113.

Lesci Albi

Cum Nicolaus Palatinus Cracoviensis
 destinaretur copijs militaribus in
Haticia

Expediti
omni belli:
ca optat
adesse

Italiciam cum Regno Polonia univenda
Lescus albus in lachrymas resolutus
ut in comitem illius expeditionis assu-
meretur, primum curatores, deinde
consilianos singulos blandis harenis
amplexibus precabatur, postdesum
se esse inquiring mollis et otiosae
vitae, quam eousq inter celtus muli-
ebres apud matrem exegisset, velle
deinceps armatum inter armatos
viros versari, et quae Principis essent
munera, usu condiscere, si adhuc
requeret alium, tamen eum se usu
in exercitu praestitutum, quem si-
gnia sua praestarent. Quod si non
impetraret, tamen vel cum uno co-
mite se castra secuturum esse, fo-
mer lib. 7. Pag. 120.

Lesci Nigri

Ubi haud longe se ab Hostibus Lithua-
nis et Jazygibus, qui se in Lublincen-
sium regionem infuderant abesse
sensit, advocatis in concionem mili-
tibus, gravi oratione, eos in hostem
animat ut viri se esse pergerent, et
coniugibus ac Libens dulcissimis, pro-
pinquis necessarijs, atq etiam agrico-
lis

his suis, qui in feldam servitutem ab-
 ducerentur, subvenirent; (sosos senes
 atq; parvos pueros, vastatos agros, in-
 censas villas, pagos et oppida, dire-
 pta fana, violata sacra naviter ulci-
 sterentur, et insignem suam Patriæ
 communis ignominiam, vel cum
 vita sua discrimine vindicarent;
 Honestissimum esse pro Patria et pro
 Urbis et Focis dimicantem occumbe-
 re, gloriam quam vita bonos fortesq;
 viros, cupidiores esse debere: Non
 provenire autem magnam atq; so-
 lidam gloriam sine magnis peri-
 culis; Neg tamen eò se hæc dicere,
 quod de virtute et alacritate eorum
 dubitet, aut quod periculosum ad
 modum cum hostibus certamen fo-
 re crederet: Eosdem enim esse, quos
 anno superiori, intra ipsorum jam
 fines pene ad interuiccionem, nullo
 de suis amisso prostrigassent, quiq;
 clandestinis modo invasionib; vi-
 cinos infestare soliti, irent ergo a-
 lacres, idsisq; suis eorum sanguine
 parentarent, et captivos operum sua
 lachrymis & ejulatibus implorantes
 Liberarent

liberarent. Come: in rebz Pol: libr: 10: No:
 tandum quod in hoc prelio Anno
 1202 omnes Jazyges, quotquot ad-
 huc supererant, occisione perierunt
 ut hodie non nisi nomen supersit.
 Sarnicius in Annali: Lib: 6. pag: 200, La
 stor: in Flor: Polon: Lib: 2, pag: 92.

Madislai Logtici

Cum exercitum contra Cruciferos ad-
 movisset, ad hunc modum suos allo-
 cutus est; Si quantum ore habitusq;
 praeserent hostes, tantam moribz ac
 factis ostenderent Numinis curam,
 bellum milites, aut nullum cum
 illis, aut omnino injustum gerere-
 mus; Nec enim inter sacra militia
 consistentes munia, violentam in
 nostra injicerent manum, et sua ser-
 vantes improbe a nobis oppugnaren-
 tur. Sed nimirum male respondent
 illi instituti sui Legibus, turpiterq;
 expugnatoribz Christianae Reli-
 gionis, in magistros Avaritiae, et
 immanitatis, in cruces turbatoresq;
 vicinorum Principum degenerant

Alia

alia eorum facinora ne memorem, in
 nos, patriamq; nostram, quae illos in-
 sana impietas habendi cupiditas ar-
 mavit; Profugos olim et sedibus su-
 is exutos, cognati Principes nostri in
 partem belli quidem, sed et terrore
 simul sua vocarunt. Nunc afflictæ pri-
 oris Fortunæ alleviationem, hic no-
 va hæc quæ videtis incrementa cepe-
 re: Expectanda nobis erat gratia,
 illi vim inferunt, illi focos, in qui-
 bus nefari scilicet aspides recalvare
 diripiunt, atq; etiam si liceat, ere-
 ptum nobis sunt: Pomeraniam jam
 dudum est, quod sibi usurpant, ma-
 gna etiam Cuiavie parti incubant;
 et his tamen adeo non satiatur illo-
 rum avaritia, ut velut irritata ma-
 gis, in intimam patriam nostram vice-
 ra, unguis promittat. Verum mo-
 dum his, quem sibi ponere nesciunt
 ponet hodie, spero, Numinis vindi-
 cta et nostra commilitones virtus.
 Quam jam pridem ablatarum Pro-
 vinciarum iniuria, male habiti
 ab illis agri, subditio nostri, profa-
 nata, a sacris nempe militibus
 templa, ita acriter stimulant, ut
 viæ

ut vix difficilius iam fore videatur
 vincere hostem, quam fuit hactenus
 in praelium vos ruentes tenere; Nec
 ullo sane degeneri metu ardorem
 vestrum inhibui, sed quia malis
 bonisq; rebus meis edoctus scio, quan-
 tum ³possint in bello momenta tem-
 ponem atq; occasionum. Has profe-
 cto qui prudenti patientia speculari
 novit, securus vincit, vel si Fortuna
 omnino recte aliam consultis repu-
 gnet, vincitur saltem serius, atq;
 excusatius, saepe parvis copijs ma-
 gni exercitus, iniquo vel loco vel
 tempore deprehensi debellantur.
 Sed nobis milites, hodiernus dies
 tot offerens, benegerenda rei oppor-
 tunitates, grande morarum om-
 nium quas tulistis hactenus, pre-
 tium ostentat. Itucusq; numero
 adeo prevaluit hostis, ut et supe-
 rare illum arduum foret et super-
 ratis nobis, temeritatis insuper
 expectanda esset nota. Nunc flos
 exercitus illorum, ad subigenda
 cuiusvis ulteriora missus est.
 Sic universos ante eum discrimine
 aggressum

aggressuri divisos iam absq; nego-
 tio proteremus: Sed ut multi-
 tudine etiamnum pares vel
 superiores sint, animo tamen
 nos non equant, quos exigua
 mercede tutoratos, cetera un-
 diq; collecta, et reddandi quam
 praeliandi gnarior, pares pro-
 secto afferre non potest nostris
 quos pro Patria dimicantes, praeter
 nobilitatem ingentem, sum-
 ma belli non equitas tantum
 sed necessitas acuit: At clamor
 illorum dissonus, quo omnia
 iam isthic perstrepunt, non me
 pavorem, et festinatione se su-
 a implicantem, trepidationem
 arguit, scilicet cautionem nostram
 ignavia forsitan hactenus inter-
 pretati, quia non provocavimus
 nunquam provocaturos credi-
 dere, aut facilem puto expe-
 ctarunt, qui ad praelium para-
 tos esse iuberet. Discant age
 nunc

nunc exitio suo non esse tum pugnan-
 dum, cum cupit hostis, et perisse re-
 rum agendarum occasiones cum utrinque
 sciuntur: (Atterum quos percussas, ita
 anxiosq; audimus, maior mox milites
 occupabit deijciety consternatio, cum
 Samotulium nostratam olim Palatinis,
 illorum hactenus, castra pravo consilio
 sequutum mutato animo, in illos
 pro nobis, arma stringere videbunt.
 Id quidem facturum se recipit, nec ni-
 si peritus Polonus esse desijt; emisu-
 num dubito, ut iras civites, in exitium
 hostibus versas, crimeng perfidie eg-
 regio decore, expiatur nobis, Patriaq;
 probet: Sed et vos sommiliones, certus
 sum ita acturos, ut et civis respicientis
 studium, viso vestro pro Patria pugnandi
 ardore crescat, et opera eius a nobis ad
 communicandam victorie gloriam ad-
 missa, minime requisita ad obtinen-
 dam videatur: Egerunt rem fortiter
 Poloni, sed nec Cruciferianis virtus
 defuit, donec praefatus Samotulius
 terga eorum incespere cepit, ubi re-
 miserè animos. Pastor. in Flor. Pol. lib. 2. No.
 Cum Rex post istam victoriam obsequi-
 taret, forte conspicatus est unum de

suri hominem equestris ordinis Florianus
 cognomine Scary, multis vulneribus
 debilitatum resupinato corpore jacente
 et illa per vulnus effluentia manibus
 cohibentem, conversus est ad comites
 dixitq; Quam magnus huius viri civi-
 atus? respondit ille, maiorem esse ejus
 qui in eodem pago, malum vinum
 habeat, qualem ipse expertus sit. Rex
 contra, Bene, inquit animo sis. Isthor
 ego te malo liberavero si vixeris; Et
 sublatus curatusq; totum pagum, a-
 moto malo vicino. Regia munificen-
 tia, adeptus est: Uide Comer. in Pol. l. 203

Erga sau-
 lum mi-
 sericors
 et libera-
 tis est.

Casimiri Magni

Miratur de eo Christophorus Varsevi-
 cius, quod videlicet, cum aliquando a-
 gricola de Dominis suis, questum ad
 eum accessissent, ita responderit cle-
 mentissimus ille Rex; Desuntne vo-
 bis sambuci, et silices, quibus eos ulci-
 scamini. Lib. 1. de optimo statu Libert.
 Pag. 120.

Agricola:
 hum que
 relis mo:
 velur

Ludovici Ungari

Cum Florianus Episcopus Cracoviensis
 et Joannes Strelcius cancellarius Re-

De sceptro
Polonico acce-
ptando cum
statu

Regni Polonia Anno 1370 nomine Rei
publici Ludovico Hungaria Regi offer-
rent Regnum Polonia, sed iste cunctare-
tur, et Legati orando, atq Ungaria Pro-
ceres suadendo instarent, tandem re-
spondit p̄satus Rex: Nonsatis intel-
ligere, neq hos quid suadeant, neq illos
quid petant, ex neutrorum enim id re-
fore, sicuti ne duobus quidem gregibq
expediat unum habere Pastorem, ita du-
as respublicas, vix ulla ratione, sine
alterius incommodo, ab uno admini-
strari posse: Venit tamen et asum-
psit sceptrum Polonicum: Samicius
in Annali: Pol: Pag: 330. (Pomer lib 13 p. 222.

Wladislai Jagellonis

Cum hic Rex et Vitoldus, magnus Dux
Lithuania, circa conversionem Samo-
gitra laborarent, accidit lepida res
Nicolao Weryk Ordinis Predicatorum
Sacerdoti, ad populum presentibus
Principibus verba facienti. Explicabat
forte de suggestu creati, orbis senem
sacer Orator, cum grandis natu vetu-
lus Sacerdotis sermonem internum-
pens, populum elata voce alloquitur.
michi

michi credite viri, quaecumq; ab hoc juven-
tulo homine dici audistis, ficta profe-
cto sunt, unde enim ille huc nosset,
cum ego tot annos et prope saeculum
integrum, vita et memoria comple-
xus, nequaquam horum recorder; Ab-
iisset tota concia in risum, nisi Rex

Concionator
Fide
apud Po-
pulum
facit

Authoritate sua Sacerdoti Fidem se-
cisset apud Populum. Perbenigne enim
edentulum illum, tum reliquos allo-
cutus, edocuit, sacros Oratores non ea
pro concione dicere, quae ipsi aut
oculis suis usurpassent, aut etate
attigissent, sed quae pluribus ante
saeculis, supremi veng Dei potentia
effecta ex maiorum doctrina, scri-
ptorumq; vetustorum monumentis, pri-
cipue ex divinis libris hausisset; Hugo
lov: in Histo: Lith: parte 2 Lib: 2. Pa: 49, 95

Idem in missae sacrificio cum sacra-
stia in altum levaretur, festucam, aut
quidquam simile arreptum, minutimq;
confactum abiecit affirmando, hoc
argumento supremi Numinis, in om-
nia auctoritatem, Regionumq; capi-
tum subiectionem se publice profiteri
Idem part. 2 Pag: 165.

Dei autho-
ritate in
omnia
profitef.

Cum

De ceremo
nia, die d:
scensionis
fest judi
cium

Cum Parnamā in Templo corporis Xsti
die Ascensionis, imago resurrectionis
sursum fumibus iuxta morem Avitu^o
erius Festi, traheretur, interrogasse præ:
dictus Rex fertur. Cuius ea esset imma
go? Responderunt Dei. Tum ille in
quit, detis ei candelam. Cum vero
Diabolus, in specie draconis dejecte
retur ex summitate Templi, rursus
interrogavit, quid sibi hoc vellent. Re
sponderunt esse diabolum celo deie
ctum, at ille, detis ei duos cereos; In
terrogatus quid ita? Respondisse fer
tur Potonico idiomate. Stuz Bogu
a diabla nie gnieway, id est Deo
servias, diabolum ad iram ne con
tites. Sarmici in Annal. Pol. Lib. 7. Pa. 343
Dissuadens Vitoldo bellum contra
Tamerlanem, agebat; Præteritis vi
ctorijs satis jam nominis ad famam
quæsitum esse, quanto majoribus vi
ribus, gerendum bellum suscipere
tanto plus metus ex varia bellorum
viçsitudine, animo observari vicine
potius Præsid, a qua nil fidi sperari
posset, arma opponenda, quo propiora
inde

inde pericula imminerent, eo presen-
 tionibus illi remedijs opus esse. *Kojalou:*
 in *histor. Lithu. Parte 2. lib. 2. Pag. 61.* Pro:
 fligati dein Vitoldiani, *caesis plurimis*
Procerum. Ibidem Pag. 63.

Cum idem Rex Vladislaus Jagello, con-
 tra Crucigeros movisset, *sub hostis*
attigisset, expandit acies in latepatenti
planicie, acceptumq. manu sua vexil-
lum maximum. cuius insigne erat
alba aquila coronata hiante rostro
et extensis alis. explicat suspiransq.
et lachrymabundus, sonora voce ita
fatur, Deus optime maxime, non mo-
 do factorum, sed et cogitationum
 omnium cognitor, Tu mihi Testis
 locupletissimus, me invitum ad hoc
 bellum cum Christianis, ~~lucris~~ qua
 libus quilibet Christianis, ^{lumen} gerendum
 condescendere, maximis et intolera-
 bilibus Crucigerorum iniurijs provo-
 catum, et officio meo adductum, ut po-
 pulos a te iure et fidei mea concredi-
 tos, de rapacibus et cruentis eorum
 manibus et infandis contumelijs vin-
 dicem: Tu nosti, consilia me pacis
 nunquam defugisse et vel iniqua pa-

ce justum bellum redimere cupivisse
 si quem religiosi homines insatiabili
 cupiditate, et irreligiosa superbia sua
 modum statuere voluissent. Sed quan-
 do nihil apud eos mansuetudine et
 patientia vix privato homini, nedum
 Principi consentanea proficio, tua ju-
 stitia fiducia, iusta piag arma sum-
 psi, tuisq; auspicijs hoc bellum expli-
 co. Tu quidso iustiori causa faveto
 et sanguinem Christianorum homi-
 num, qui immaniter hactenus a
 suavis trucidati sunt, quosq; hoc
 bellum utriusq; absument ab illis
 qui bello causam dederunt expetito.
 Hæc Rex lachrymante exercitu. Co-
 menus lib: 16 Pag: 266 Sarnici in annal:
 Poloni, Pag: 345.

missos ab
 hoste gla-
 dios in o-
 men victo-
 ria accipit

Cum ante prælium inter Junvalda
 et Tanebergam arrogans et victoriam
 securus Crucigerorum magister
 Conradus a Tungingeni duos en-
 ses, sanguine imbutos misisset, unum
 Regi, alterum Witoldo, Rex caduce-
 atoribus placide respondit: Quamvis
 armorum satis, habeat in exercitu, ac-
 cipere se tamen in Dei nomine gla-
 dios

gladios contumelia causa ab hosti mis-
 sos, atq; ita accipere ut omni victorie
 quam sibi armorum traditio porten-
 dat: Nunquam se quidem a pace ab-
 horruisse, sed quando mallent Cincises
 et sanguinem Christianum, tartope-
 re sitirent, sperare mansuetudini sua
 et iustiori causae, divinum auxilium
 affuturum, ac de illis condignas cru-
 delitatis ac superbiae poenas expeti-
 turum. Omnem autem eam rem una
 cum electione campi se divina sapi-
 entia et iustitia committere. *Cromer
 de rebus Poloniae Libr. 16 Pag. 260*

Cum saepe dictus Rex Jagello in Castel-
 lo Grodek ad lectum delatus intel-
 ligeret de vita rem agi, vocatos Regni
 Proceres imprimis rogat, ne in suffi-
 ciendo sibi Rege Ladislaum Filium
 praeterirent, pollicentibus singulis
 suam operam, ad Signeum Olesnic;
 Ki Cracoviensem Praesulem oratione
 convertit, annulum digito suo detra-
 ctum illi tradit, magna demissione tur-
 precatur, ut eorum, quae ex occasione
 dissidiorum, in sentiendo accidissent
 veniam sibi indulgeret. *Koyal: Part. 2
 Libro 4to Pagina 164. Vladislai*

Pro filio
 sibi suffi-
 ciendo in-
 tercedit
 Olesnic-
 un de
 precia

Wladislai Jagellonidis

Hungarid
Regnum
acceptat

Cum Hungari Wladislao Jagellonidi Regnum suum deferrent, unctatq est, sed tandem Cracovia post longas deliberationes, et grati animi testificationem, propter praesens in se beneficium, Hungarici Regni jus et tutelam suscipere professus est, quantumq humana ope fieri posset daturum se operam dixit, ne tam benigni de se iudicij Hungaros poenitet. Ipsorum jam esse curare, ut quae suorum nomine spondissent rata permanerent, se in tempore promissis suis adfuturum. Callimachy in rebus gestis a Wladi: supradicta libr. 1. Pagina 636.

Discordi
bus se im
negat

Cum postea audivisset, quod Regina Elisabetha alibi Ladislaum Filium quadrimestrem posthumum Regio peraturum insigni curaverat redimi, gravi sermone Hungaros allocutus est; alium ego Proceres et viri Ungari, alii longe quam video Regni huius statum meo reperturum esse speravi; credebam enim omnium ordinum hominumq

consensu

consensu me accitum esse, ut vobis vo-
 lentibus imperarem, Turcorumq; arma
 ab Ungaria depellerem; Itaq; omnibus
 rebus Lithuanicis, quæ meam præsen-
 tiam, nunc maxime requirebant, de-
 siderio vestro, et precibus Legatorum
 vestrorum satisfeci, & meum ad vos ad-
 ventum maturavi; At nunc adveni-
 enti, alia se mihi rerum facies offert.
 Non idem est sensus omnium, diver-
 sa studia, habet inter vos non paucos
 nec obscuros fautores, Alberti Filii
 posthumus, etiam ab alijs diadem-
 mate redimitus est. Quid hinc ali-
 ud quam civile bellum, inter vos
 propediem expectandum est? Eius
 ego vobis auctor, causaq; esse nolo,
 Ungari, abunde Regno Paterno con-
 tentus sum. Vos me nihil obstante
 quovis modo, commodis vestris et
 quieti, salutiq; publicæ diligenter e-
 tiam atq; etiam prospicite, mei vero
 nullam ducite rationem. Diadem-
ma tamen, ipsi impositum est. Cro-
 nicus libro 21. Pagina 323
Cum Vladislavus ille Jagellorides, Rex
 Ungariæ

Fugam
dicit tur-
pe esse

Rex Ungarum ad Varnam Oppidum su-
gato equitatu Turcico, in Janicazorum
phalangem, cum paucis invaderetur
revocare ipsum nitentur Hunnia-
des, sed frustra, nam pedem referre
turpe, et se Genereq suo indignum
esse duxit, negatis eius esse, qui bel-
lum inferret, fugere. Tandem ma-
gna circa se strage edita, ut vita
protiguis, ita mortis suae Prodegit
fuit. Idem ibidem Pag: 332. Pastor. in
Hos. Polon. libr. 3 Pag: 155.

Casimiri Jagellonidis

Cum Casimirum Jagellonidem Ordi-
nes Regni urgerent, ut ex veteri Pri-
publica instituto, iura et prerogati-
vas, iuramento firmaret, ille in con-
silio praefatus breviter non dissi-
dis fovendis, neq quod Lithuanos
causa cadere nollet, iuramenti tem-
pus tam diu extraxisse, meminisse
Filium se Fratremq Regum Polonid,
quorum acta beneficiq, inviolata
conservari, absq iuramento Religionis
ipsis sanguinis pietatisq vinculis
satis

Iuramen-
tum pre-
standum
differt

satis obligaretur, neq. nescire suo se
 periculo rem differre, cum Regnum
 in eorum manibus agnosceret, quoru
 liberis suffragijs accepisset, obtesta-
 ri deinde cepit, ne effectui agerent,
 sed sobria mente dispicerent, quan-
 to Republicæ damno id fecisset
 ad quod tanta contentione urgeret.
 De Podolia eos dimicare, Lithuanid
 vero universæ, amissionem non
 cogitare, ex cuius secessione, con-
 stantatio de Podolia, ac Vothynia
 perpetua esset futura, eaq. iam non
 sententiarum, sed armorum, quoru
 fortunam etiam, in justa causa
 dubiam esse nemo nesciret. Quid
 enim pronius, quam vulgato Re-
 gio de Podolia retinenda juramen-
 to, Lithuanos ad comitia, novo
 Duci Lithuanid creando convola-
 re, Regem cum prole, patrimonio
 excludere, Podoliam vires, tam va-
 lidis populis, a societate Regis ab-
 stractis æternum succidere? Da-
 rent igitur adhuc annum, ut
 celato

Podolia
 et Vothy-
 ma

relato apud Lithuanos consilia, Lu-
 reoniam ceterasq; arcas fidorum
 presidio occupet, gazam publicam
 privatamq; evelli curet, his per
 actis, se in potestate Senatus fu-
 turum, suaq; sponte facturum ad
 quae modo tam intempestive ur-
 geretur. Koialov. in Histor. Lithua:
 Parte 2. Libr. 5. Pag. 216.

Alijs deinde comitib; Petricoviam in-
 Iterum de dictis, Poloni Regem urserunt ut fi-
 dinare vult dem ante Annum Republicae obli-
 gatum exolveret; Rex impetrato ad
 juramentu
 sed tandem
 praestat
 deliberandum die respondit; Si
 per Religionem ac Aequitatem
 ea spondere liceret, quibus contra-
 ria, Deo teste invocato, Lithuanicis
 prius promiserat, absq; ulla limita-
 tione, votis se Polonorum pridem
 satisfacturum fuisse, ac conscium
 priorum Religionum, quib; se an-
 te obstrinxisset, merito cunctari
 precariq; ne id a se postularetur
 quod absq; violati Numinis inju-
 ria fieri non posset. Quodsi Pola-
 nis ea sententia animo stetisset
 non

non excedendi ab ea dimicatione
absq; victoria, facturum se quae vel-
lent, ita ne violati prioris juramen-
ti crimen conscisceret, juraturum
nempe veluti Regem Poloniam, non
vero tanquam M. Ducem Lithua-
niae. Rex haud dubius, eo rem in-
clinare, ut se deserto ad aliam de-
feratur Regnum, tandem se pote-
stati Senatus permisit, juravitq;
verbis ex Senatorum sententia con-
ceptis: Idem Part. 2. Libro 5. Pag. 219.

Cum Lithuani instarent, ut in Primi Promoti
cipatu Lithuaniae nepotem suum onem Duc-
Simeonem Oletkovicium Stucis oletko-
Ducem sufficeret; Rex internum wici, in
animum sensum, ne intempestiva Ducem
repulsa, irritaret, dissimulavit Lithuaniae dif-
atq; illud solum praefatus est, nego- fert
tium grande et ad consilium et
ad executionem tempore egere
cuius nunc copiam Prussicum bel-
lum negaret, petijt ut tantisper
rem differrent. Idem ibid. Pag. 227 et 270.
Idem Rex declinando bellum, con-
tra Moscovitas pretendebat, Ora

Bellum con-
tra Mosco-
vitas dif-
fert, et de-
clinat

rij inopiam, militum inter tantas
temporis angustias, auctoritatorum
difficultatem, nobilitatis, ex divina
a bello vacatione, ad castra, in e-
ptitudinem, ab adverso apud ho-
stem Aranium, nupera preda lo-
cuples, militem bello Scythico
exercitatum, vires multitudine
vaticulas, animum successibus ere-
ctum. Concludebat inde plenci-
rem temeritate esse, fortunam
publicam, in eo rerum statu im-
paribus ~~Arani~~ committere. Pre-
valuit Regis sententia; Koial. Par. 2.
lib. 5. Pagina 249.

Adhortat
milites ut
sub ipsa
Scytharum
signa con-
tendant

Postquam Filio suo Joanni Alberto
enixe commendaverat, ut Regias
vices, quâ posset, maxima dexte-
ritate in castris contra Scythas
obiret, ille mandata impigre exe-
cutus est, atq. cum ante conserta
signa Scytharum Sagittis e longinquo
rem gererent, hortatus est suos
ut permissis equo frenis, sub ipsa
hostium signa, concitato cursu
contenderet, et adempto arcuum

usu, ad gladios praelium deduce-
rent. Mortanti miles mira ala-
citate obsecutus, simul et forma
pugna et fortunam variavit.

Uide dictus Noiall: Pag. 2. li. 5. Pag. 253

Cum medicus iussus esset, de vita
saepe sati Casimiri diserte respon-
dere, ac spem nullam fecisset. Filijs in
tercedit

Rex illud unicum effatus. Mon
endum ergo, Postquam condito
Testamento ad Polonos Proceres
orationem vertit, ut vellent Joan-
nem Albertum sibi mortuo sur-
rogare, tum prope cum lachry-
mis Lithuanos brevibus allocu-
tus, postulavit, ut Alexandrum
Lithuanum praeficerent, Joanne
deinde et Alexandrum monuit
ut Sigismundo Fratri provide-
rent. Idem ibidem Pagina 250

Joannis Alberti

Cum eundem Cressus Curosvan
tius, Cancellarius et Episcopus
Gladistaviensis, ab instituta
Curosvan-
tj moni-
tione ma-
le fert

expeditione

expeditione, quam Bucoviensem
 vocant, revocare conaretur, obiur-
 gavit illum dicens Sacerdotem
 sacrorum, non belli curam ge-
 re debere, se autem vel injuri-
 um suum concrematurum esse
 si id consilij sui conscium esse
 sciret. Ville Sarnic: in Annalibz
Libro 7. Pagina 370. 371.

Alexandri

Cum Alexander MD. Lithvanie
cum fratre Joanne Alberto Rege
Parovoid, absq arbitris, consi-
onem con-
lio habito decrevisset Valachia
tra Vala
chos celat
persequi bello, atq interim
spargeretur. Turcas magnis vi-
ribus in Poloniam bellum ad-
ornare, sed postea in castris
nihil hostile de Turcis nunci-
aretur, Proceres Alexandrum
adierunt, et rogarunt, ut aper-
te Senatui indicaret, quo du-
cere Legiones decrevisset. Ale-
xander causatus non recte ase-

id postulari, quod ipse sine culpa
 prestare non posset, monuit, ut
 permitterent ea sileri, quorum
 notitia plus nocuimenti afferret,
 neq; obnunciarent expeditioni pro
 Republica susceptae, Quo respon-
 so Proceres Lithuaniae irritati a
 Rege secesserunt. Vide Hojalov:
P. 2. lib. Pag: 271

Sigismundi I^{mi}

Postquam ex Lithuania Anno 1545
 Senatores aliq; ad Sigismundum ve-
 nissent, atq; de Filij eiusdem Sigis-
 mundi Augusti actionibus, laborib; et
et iudicijs referrent ac prudentia
illius vigilantiamq; ad caelos usq;
extollerent, dixit, Senatis etiam in
vituperandum aliquid reliquum
charissimi Domini: fornicus de rebeq;
gestis fol. pag: 13.

Vult Fi-
 lium mar-
 derat & Lau-
 dari

Circa congressum Maximilianus Im-
 peratoris cum Sigismundo I^{mo} Ro-
 lomae et Vladislao Hungariae Regib;
 Imperator Sigismundum artibus am-
 pleribus

amplexibus et multa comitate exce-
 pit, verba illa subiungens. Hic est
 Congredietur alim Impere ratore Ma- ximiliano
 rit, quam fecit Dominus, exultemus
 et letemur in ea! ad haec Sigismun-
 dus latino eloquio respondit; Sere-
nissime Caesar, utinam hic conven-
tus noster, sit felix et faustus nobis
subditis nostris, et toti Reipublice
Christiane: Vapovius in Fragm. pag. 160.
 Cum postea isti Reges, pro maiori com-
 moditate, Viennam invitarentur
 et magnates Ungari rem suspecta
 habebant, ne Regibus insidias stru-
 erentur, atq; sic consultaretur, inter
 ipsos et Polonos, quid potissimum se-
 querentur? Sigismundus Rex sen-
 tentiam rogatus, nunquam se infi-
 de et virtute Maximiliani Caesaris
 hasitasse dixit, se Regno suo egressus
 ut tanti Principis conspectu et col-
 loquio fueretur, iturum se, quo ille
 iubere, intrepide ducturum se Vladi-
 slaum fratrem et eius Liberos, redu-
 cturumq; incolumes, in id vadem se
 pro fide Caesaris ponere, se nihil ul-
 terius moraturum, qui velint se se-
 querentur. Ea vox ad Caesarem per-
 tata

prestata: optimi Regis commendata
 fidee et constantia daturum se ope-
 ram dixit. ne Polonorum Regem inita
 amicitia et congressus sui unquam
 peniteret. Postero igitur die, Rex Si-
 gismundus, et Vladislavus ducente sa-
 sare, venerunt Viennam, unde post
 quatuordecim circiter dies, inter mu-
 tua propensissimam voluntatis testi-
 monia, atq; etiam lachrymas discepse-
 re. Dicitur Vapovius in fragmento rerum ge-
 star. Polonic.

Rex ille Sigismundus Amus apud Sub-
 ditos tantum securitatis habuit, ut di-
 citaret, in sinu se cuiusq; illorum pos-
 se confidenter somnum capere. Royalo-
 vius in historia Lithu. Par. 2. Lib. 7. Pag. 400.

Confiden-
 tia erga
 subditos

Eundem ultima senecta diuise solitu
 referunt, nihil se in vita magis optasse
 quam ut hunc diem videret, cum con-
 sentientes Christiani Principes Turcas
 bello aggredierentur, tum profecto se
 omnibus hominibus, testatum fuisse
 facturum, voluntate an necessitate
 Turcarum amicitiam colisset; hunc
 voto illam ab amanti simo suorum
 Rege subiectam fuisse vocem. florentis

Fadus con-
 tra Tur-
 cas vo-
 vet

simum quidem se, atq; multis auctum
 rebus, sed immanibus Turcarum opi-
 bus obnoxium, expositumq; Regnum Fi-
 lio traditurum. Antonius Marcus, Prate-
anus a Burgo S. Sepulchri Episcopi Americae
de vita Commendonis Cardinalis

Monitus admonuit graviter circum-
stantes qualiter se gerere deberent
in gubernanda Republica, sed Sigis-

Filium admodum Augustum potissimum
 bonu' re: allocutus est. Tibi quidem mi Fili, de
 gimentibus incipit mater et sorores, et maxime
 tatur
 Res publica cura esse debebunt; Inte-
 spes omnes omnium sile sunt, quas
 frustrari te equum non est. Non mi-
 hit quidem nobis debet Polonia, sed
 nos illi multo plus, quippe quae nos
 maioresq; nostros, post habitis quibus-
 dam illustrioribus et elegantioribus
 et fortasse etiam potentioribus, sibi
 Reges asumpsit, et summa Fide, stu-
 dio, obsequioq; coluit. Te autem quem
 admodum ipse nosti, adhuc puerulu
 regio diademate insignivit. Ad
 eius igitur salutem et dignitatem
 vivissim te, voluntatem tuam, stu-
 dia, et conatus omnes, adiungere in-
 primis equum est; Id vero ita demum
 recte

recte facies, si omnibus te aequalem
familiarem vero non nisi gravissi-
mis, et sapientissimis quibusq; prode-
buens, si nullus jus & innocentiam
neq; gratia neque odio, cuiusquam
opprimi sines - Samsicus in Annal. Pol.
Libr. 7. Pagina 391. 392.

Sigismundi Augusti

Hic post mortem patris in matrimo-
nium cum Barbara dissimulare de matri-
monio, et post hac Senatum in curiam moniu
vocavit aliquot Proceribus secreti con- cum Bar
suis mandat, ut Barbaram e pater bara dis
nis adibus, quam magnificentissi simula-
one in Regiam deducant Senatus Con tum ape
sultum tam diu trahit donec si- rit
gnificaretur, iam eam non procul
a Palatij limine abesse, tum pri-
mum ad Senatum conversus, Quod
hactenus inquit, vobis magnisq;
de causis silentio prepsi, Nodro vo-
bis aperio; Barbara Radziwilia u-
xor mea est, presentibus ejus cogna-
tis, ritu Christiano mihi in matri-
monium tradita. Quidquid tandem
vestro animo conceptum habeatis om-
nes

omnes vestros conatus inuitos fore, ne
dubitaveritis. Non enim ignoratis
nullam in Ternis Auctoritatem esse
quæ matrimonium inter Christia-
nos legitime initum, ac convictu
firmatum possit rescindere. His di-
ctis obviam Barbara ad atrium pro-
gressus in penetralia, regio appa-
tu instructa, uti coniugem deduxit.
Koridov: in Histor. Lithvæ: Parte 2. lib. 7.

Pagi: 409

*Retinen-
da uxore
ris. fr
munde
clarat Pro
positum*

Cum Ordines regni in Comitibus Pe-
trouensibus per Directorem suum
Petrum Boratinium rogarent, ut cum
Barbara uxore divortium iniret; Non
sibi vitam chariorem esse quam Rem-
publicam respondit, sed cum vobis
Respublica fide inquit mea stet sal-
ua, quoniam modo ea fides firma no-
bis est, si uxorem iussu vestro fidem
pregero? Non est quod me vobis fide-
lem speretis fore Regem, si vir uxore
si fuero infidelis; Quare ut fidem
iureiurando firmatam, a me vobis
prestarî vultis, ita non debetis vel-
le ut eius fidei Sacramentum, quod
uxori Deo teste dixi vi, fraude vi-

olem

viotem, praesertim cum a Domino Jesu
 palam dicatur, ac ita scriptum legatur,
 tum aperto recitavit illud ex libro. Quid
 prodest homini, si totum mundum
 lucretur, animae autem suae detri-
 mentum faciat? Quapropter cum le-
 gitimum mihi sit cum uxore con-
 nubium, vitam prius, quam uxorem
 deseram. Si quid autem in eo pec-
 cavi, quod sine consilio vestro uxo-
 rem ^{habeo} ~~dexi~~, id sane, fide in me ve-
 stra corrigi, ac ne fiat in posterum
 poterit provideri. Nunc vero id aga-
 mus, cuius causam huc convenimus,
 has autem de matrimonio dispu-
 tationes missas faciamus, Nam ego
 res omnes uxori posthabui, quam
 retinebo, quoad non solum hae ve-
 stis, quam amictus sum, sed etiam
 ipsa superfuerit vita. Onchovi: in Anna:
Pot. Pag. 27. et 28. Vicit tandem Rex
adversantium animos, ut non tantum
illam uxorem, appellarent Patronam
Poloniam, sed et Regni Diademata illi
imponerent
Postquam sub Sigismundo Augusto
invaluerat Respublica Babiniensis
dicta, et mentio coram illo, iniecta
 erat

De Repu-
blica Ba-
binensi
percontan-
tur

erat aliquot Procerum, qui insigniti
erant honoribus interrogavit, An etiam
Regem in ea Republica haberent? Cui
respondit, ipse Capitaneus Babinensis
Somka, absit a nobis cogitatio ipsa
ut te vivente Serenissime Rex et su-
perstite, de alio Rege eligendo cogi-
temus, aliumve creemus, Tu hic
et apud nos Rex esto; Visit placide
humanissimus et benignissimus
Rex, nec ullum signum indignatio-
nis dedit, imo verbis quae addidit
risum omnium auxit. Sarnic. in An-
nal. Pol. Lib. 6. Page. 397.

Sororem
in grati-
am reci-
pit, eius
testamen-
tum tra-
dit

Dum praefatus Rex Anno 1572 dger
Varsavia Krasinum proficisci vellet
edidit mentis pacifica erga sororem
suam Principem Annam, quam
per tempus satis longum in conspe-
ctum non admiserat, exemplum.
Postquam enim Narvicius Castror-
metator Regem allocutus esset,
Itane Serenissime Rex discedis non
dicendo vale sorori? Ah pro dolore
desinet vivere. Permittat maiestas
vestra, ut accedat, nam lachryma-
bunda hoc expetit. Rex paululum
subticendo dixit. Jubeatis ut veniat

(Comparat)

Comparavit igitur, et flendo Regem de
 peccata est, qui eadem testamentum
 suum paucis cum verbis tradidit.
 Formicus de rebus gestis Pol. Pag: 109.

Cum memorato Regi medici suade-
 rent, ut licet nunquam signa mor- Ad mor-
 tis viderent, cum ^{pro} reconciliationem tem in
 iniret, quoniam saepe evenisset, ut post trepidus
 Confessionem et sacra sanna usum, e- est
 grotis valetudo redierit; Rex respondit
 Debuissetis sane dudum hoc mihi di-
 cere, nec me lactare solamine minus
 necessario. Faciam hoc crastina die
 sint omnia quae requiruntur parata.
 Dicitur Formicus Pagina 191.

Henrici Valesij

Cum Parisijs coram electo Rege Hen-
 rico de pace dissidentium in religione,
 fieret mentio, atq; Rex inter Joanne Pro secu-
 Iborovium unum ex legatis, ejusdem ritate dis-
 Religionis, atq; inter Montuccium sidentiu
 J. 2di Legatum in Polonia egerat, acer in religi-
 bnius colloquium notaret, ac de illo si- one
 scitaretur, tunc Iborowski praecui-
 pans responsum Montuccij dixit;

Rex

Rex Strenissime, nisi Oratores Tui
 hanc conditionem dispendentem
 de religione nomine Tuo acceptas-
 sent, nobis contradicentibus Rex eli-
 gi non potuisses, imo ni jam ap-
 probaveris, Rex Poloniae non eris.
 Princeps Henricus, qui sciebat, se li-
 berum populum sub imperium ac-
 ceptare, dictum ea modestia tulit,
 ut placuisse videretur, addito ad
 prudentiam responso, Oratorum po-
 tius in eo causam, quidquid mutuo
 consensu appostaretur, non impro-
 baturum se mirrent potius consili-
 um, postero die concorditer accede-
 rent. Tandem condescendere ora-
 tores; Vide Fredro in Henr. Vales: Pag. 95
 Dum Oratores Poloni conditionem
 de importando in Poloniam provin-
 tu, & Patrimonio Henrici, eo sensu
 interpretabantur, quatenus illa pe-
 loniam curia in drario Republicae sub cu-
 ra Thesaurarii poneretur, recusavit
 Henricus, sufficere inquiens, si seque-
 retur vim et sensum conditionis
 suae in Poloniam importare sub
 sua libera potestate et dispendio ha-

De im-
 portan-
 do in Po-
 loniam
 proventu

habiturus; Cui dicto acquieverunt
 Fredro in Henr. Vales. Pag: 95.

Postquam sinistra in vulgo Gallico
 emanaverat Tama de conditioni-
 bus electi Regis, Oratores consulen-
 do dignitati Populi Poloni, dolen-
 tibus animis, ad Regem accesse-
 runt, coram quo Cranscius Epi-
 scopus Posnaniensis, prolixo usus
 est sermone, qui non ingratus Hen-
 rico fuit respondendo, Quando-
 quidem visum esset Deo, et Populo Polonos
 Polono Electori, se Polonorum Rege bene de
 fieri, curaturum pro virili, ne sua se iubet
 electionis Polonos peniteret, nec da sperare
 rent aures lingue loquacis populi
 vana sepius loquenti, scire se quo-
 rum Rex fieret, scire item, quare
 in tam dispersas Polonorum terras
 audita morte Sigismundi Augu-
 sti, Legatos suos, Fratrisq Regis
 Gallosum, ad Regnum petendum
 misisset: Fredro in Henr: Pag: 101.
 Cum Legati predicti mentionem
 intruderent, Anno Principis piam
 et prudentem Principem annuen-
 tes

annuentes, nec minus et Reipublice, quam Henrici commode futurum, si sociam sceptri acciperet. Ad ea Henricus Bona sibi polliceri, respondit: de eo Polonorum affectu et pia ac tutrice cura, quam erga prolem suorum Regum, studiosius portarent, nec desperare item, si bona fata aliquos sibi successores darent, pari Reipublice curâ, ijs provisum in. Quantum vero ad negotium matrimonij, se non posse subita de eo dare responsa, sed referre ad Ordines Regni, seu Comitum coronationis; reliqua vero, quae porrigerentur per legatos, approbare se, et confirmare velle, aequè cum Carolo Rege Galliae: nam Legati eam conditionem petebant: in pactum ^{cum} Galliae Regno certi foederis. Fredro in Henr. Page: 101

Post ingressum Cracoviam Rex Henricus, altero die Senatum et ordines convocavit, et gratias eorum habuit, quod sibi tam potens Regni
volentes

Quod
matrimonium
refert se ad
Comitia
Regni

volentes offerrent, invigilaturum Bonum
 se per Numinis operi, ne sua regi regimen
 mina reprobari possent, sive se pollicet
 optimorum Regum praecepto, quas
 regendos susciperet, nec ignorare
 quis ipse fieri deberet, modo tam
 promptos et faciles in parendo ha-
 bere posset, quam in conferendo
 sibi sceptro reperit, certissimum
 autem argumentum esse boni
 regiminis, velle Regem recte im-
 perare, et velle subditos, prompte
 parere. Quantum vero ad liber-
 tates, seu formandas, seu conser-
 vandas attineret, non tantum
 scripta charta, aut privilegio, sed
 sanguine et vita obsignare se vel-
 le. Fredro in Henr. Pag. 107.

Fertur Rex Henricus, audiens Se-
natus sententias, cui deferendus Wolscio
esset Vice-Cancellariatus, insi- Vice-Canz-
gne ejus sigillum, versando sub cellariaz
siliente manu, repente exclamast- tum de
se: Monsieur Wolski, illudq; hinc fert
a longe per confertam Aulicoru
turbam

urbam egre perumpenti tradidisse, præter opinionem omnium. Pius secus in Chronico pag: 6.

Judicio:
rum per
tasus

Pertasus aliquando laboris judicialis, dixit: Per meam fidem Poloni isti faciunt, ut agam iudice legis peritum, in brevi volent ut agam etiam causidicum. Idem in Chrono: pag: 50.

De abitu
in Gallia
am deli
berat

Cum ipsi mater citato nuncio significasset Carolum 9um Regem Gallie concessisse fatis, communi cavuit ille consilium, cum tribus Gallorum fidissimis, quid facti opus esset, diligentius inquisivit. Ocyus inquit me esse in Gallia res, uti scitis requirit, ut vero subito hinc abeam, obstant Leges quæ vetant Regem fines egredi præterquam à consensu Ordinis, nec esse potestatis Senatorum a latere, facultatem discessus mihi dandi, antequam dicantur

Comitia

sommitia, non vero levem meis
 negotijs moram portendi; Non ali-
 qua restat, quam ut clam vobis
 comitibus iter aggrediamur nec
 credo ordines improbaturos consi-
 lium, ad quos negotij gravitas
 pervenerit, imo iuvabit meum
 discessum, paucis innotescere
 minus inde periculum mihi, in-
 cognito per externa transeunti:
 Te vero Dansen oro, cuius vir-
 tutem notam habeo, seu scripto
 seu ore tenus, referas Ordinibus,
 causam mei discessus. Juvat utiq;
 hanc Rempublicam, cum Regem
 habere, qui Gallis simul et Polonis
 praesit, sed convocatis deinde ali-
quot Senatoribus et perterritus
Comitialis decreti mora, ocyus
itineri se accinxit. Vide Fredr. in
Henrico Pagina 116 et sequentia
Joannes Jenczynski Archicame-
rarius Regni, et Alij Regem asse-
cuti, in finibus Silesiae provoluti
ad pedes Regias petiere quatenus
 ab eo

ab eo itinere supersederet. Ad quod
Henricus, non dubitare vos ve-
 lim, de mea in Republicam
 cura, multa Patria vestra et vo-
 bis debeo, qui me sponte tanti po-
 puli Regem creastis, credere vos
 velim, quoad mihi vita et san-
 quis superest, non ero immemor
 vestrae humanitatis. Ceterum
 ut ego ab hoc itinere supersede-
 am, nec ego facere, neque vos sua-
 dere, iure potestis. Si apud vos
 mansero, Regnum Galliae hære-
 ditas mea, alionem paratur ma-
 nibus, discessero brevi redditu-
 rus, nec ideo me Regem amisi-
 stis, imo multum valebit ad Ma-
 iestatem Reipublica vestra, tum
 ad potentiam, si obtento meo Re-
 gno patrio et opibus, integros Re-
 gni Poloniae proventus, ejus ne-
 cessitatibus dicavero. Si vero du-
 bitatis de meo reditu, nec posse
 aitis Reipublicam pro eius sta-
 tu

Excusat
 se quod
 ab itine-
 re in sal-
 liam su-
 persede-
 re non
 possit, re-
 ditu ta-
 men in Po-
 loniam
 promittit

67

statu et ordine absente Rege admi-
 nistrari, fallia uti hereditas per
 Administratos regi poterit, ad vos
 quos ad amabi revertar, interim
 dum nunc paululum absurn
 per prudentissimum Senatum
 pro Authontate mea facile con-
 sultetur Reipublica. Et hœc vobis
 responsa do, si ultra mecum lo-
 qui placet, ascendite quæso cur-
 rum, Nam levia momenta tem-
 poris causæ obstant. Petiere sua-
sere, verum dum vident frustra
verba dari, Regium dextram
valedicturi, ad osculum, modesti
petunt. Ad ea Henricus ipse
collachrymans; En vobis inquit
 manum extendens pignus mei
 erga Patriam vestram animi!
 post hæc detracto annulo, porre-
 xit Tencrynio subnectens, Tene
 signum et testimonium Fidei
 Regiæ, quia me brevi visuri estis
 eas vero literas, quas Cracovia

Annulus
porrigit

in cubiculo

cubiculo reperietis, quæso curate
reddi unicuique, quibus scriptas
intelligetis; reliquam mentem
fidelis meus Dansen vobis ape-
riet, cui fidem quæso date. Di-
ctus Fredro Pagina 119 et 120.

Stephani Batorei

In comitijs Thorunensibus Anno
1576, circa disceptationem liber-
tatum, in hæc verba erupit: non
in caula, sed in aula, et liber ho-
mo natus et educatus sum, neque
antequam in has terras veni,
michi victus et amictus defuit, Li-
bertatem itaque meam amabo et
conservabo. Deo volente, per vos
in Regem vestrum sum electus.
vobis postulantiibus et instantibus
huc veni, per vos capiti meo coro-
na est imposita. Sum igitur Rex
vester, non fictus, neque pictus,
volo regnare, et imperare, neque fe-
raram ut mei meorumque Consilia-
riorum sitis Padagogi, sed potius
ita custodiatis libertates vestras
ne in ab usum vertantur

Pro autho-
ritate
sua 20-
lat

Sicet Stanislaus Pskostawski. Vir
militari fortitudine conspicuus
Regi Stephano non leviter inuisus
fuerit quod nunciij Opus fungens
ex Palatinatu Sandominensi, in Com-
mitijs Regni, Regijs rationibus per-
tinacius obsistere solet, ipsemet
tamen Rex, ut natura erga viros
fortiores fuit propensior, non rogan-
ti, et ne quidem simile quid unqua-
spesanti, Praefecturam Sandominen-
sem, ex metionibus regijs praefectu-
ris, potissimam detulit, illo usus di-
cto: Male quidem Pskostavius agit
nuntium, sed militem optime. Pia-
secius in thron: pag: 61.

De Benko
 slavio ju-
 dicium
 fert

Cum Tartari abnativa quasi consue-
ta peterent, Rex ille tributarium ta-
li bestid nunquam fore respondit.
et vacuos dimisit. Idem pag: 62.

Donati-
 vum Tar-
 taris ne-
 gat

Quoniam lingua Polonica non erat
gnarus latina, cuius valde studi-
osus et prorsus Terentianus fuit.
utebatur, et ad eandem excolendam
Nobiles juniores, saepius adhortatus
est dicendo: Discite latine, et ego este
aliquando faciam mosu Parie

ad lingua
 latinam
 hortatur
 Nobiles

Postquam

Karnko
vno spe
archiepi
scopatus
faust

Postquam mortuo Francisco Krasiemio
Episcopo Cracoviensi, Karnkoviur
Episcopus, Vladislaviensis, illum
Episcopatum, iuvanda Ecclesia atq
Academia restaurandae causa de
sideraret, atq hoc studium suum
per Sulikovium Regi apparuerat,
Rex se eum Archiepiscopum esse
malle respondit, tum Ecclesia et Rei
publicae, tum suae dignitatis causa
aequum enim esse, ut qui Regi coro
nam imposuisset Episcopus, demum
Archiepiscopus esset, et sua dignita
te Regiam etiam stabitem efficeret.
Quare post Fata Uchanij, renuncia
tus Archiepiscopus, et onus Reipu
blica, quod hactenus pro Archiepi
scopo sustinuerat, pro se ipso gere
re cepit. Sulikovi: in Commentar: re
rum Polonic: Pag: 91 et 134

Privilegi
orum Ara
demid Vil
nensis ob
signati
one usque

Cum Eustachius Volovicius castel
lanus Trocensis, Vice cancellarius
Lithuanae, diffidentem se in sigillan
dis, Academia Vilnensis Privilegi
is preberet, Rex Stephanus eum
allocutus est, aut obsignet si vult
aut

aut si non vult, del sigillum, se ipse
 obsignaturum esse, sed sigillum jam
 eum amplius non recepturum esse.
 his auditis fecit Vice-Cancellarius
 quod Rex voluit, privilegium obse-
 gnavit. Idem Pagin: 123.

Circa conclusionem Comitionum Ver. De modo
savie 1501, Nuncij Terrestres duo eligendi
rogabant a Rege, rationem in poste Regis et
rum eligendi Regis, et compositi- de com
onem, inter status, Rex testatus est positione
 se coherescere, quoties ei in men- inter sta-
 tem venerit, Tumultum electionu tus dif-
 preritarum, et expavescere ad
 ea, quae dissidia inter statum Ec-
 clesiticum et politicum trahere se-
 cum possent. Sed in utraq re ma-
 gnas se difficultates perspicere,
 curaturum tamen, quantum in se
 esset, ut in his Reipublica subve-
 niatur ac prospiciatur hortaturus
 quemadmodum et antea facere
 solebat, ut ipso absente paci et tran-
 quillitati publica pro se quisq stu-
 deat. Fausta tandem quaeq ac fe-
 licia

felicia, precatur tam ipsi, qui domi
mansuri essent, quam qui in bellu
ituri, ut mox letabundi utriusque in
mutuos complexus riant. Sanctus
in Annal. Pol. Lib. 8. Pag. 406, 407.

Refert Varro, quod Rex Ste-
phanus, in castris ad Plesioviam
ipsi dixerit, decrevisse se potius
extrema pati, quam ut in fraude
Reipublice, vel tantillum in Livo-
ria terra, in qua Moschus vesti-
gium faceret, ei relinqueretur. Pro-
orat. Funer. dicti Regis

Triadei
reserva
ta

Religionem vi promovere noluit
dictitans; Triadei sibi Deus reserva-
vit, creare aliquid ex nihilo, futura
presire, dominari conscientiis

Pro ven
tate et
iustitia
relat.

Offatum eiusdem coram tota
Republica: Pro veritate et iustitia
etiamsi me mori oporteat, morti
numquam formidabo; Felix mors
est, cui veritas parat viam, iusti-
tia nequit coronam.

Demor
te

Solebat crebris usurpare id ser-
monibus; Qualis quisque Princeps

in vita

Princeps in vita fuisse, supremam eius diem, non obscure demonstra-

re
Multos sibi sepulchra condere et ^{De se:} pulchris
centum millibus passuum ab eis ^{pulchris}
mori atq; tumulari

Homines, si vel indices ab alijs fraud^{De homi}
darentur, cum hominibus, et non num^{so:}
cum brutis animantibus vivere ^{ietate}
oportere

Pugna locum in campo aliter ele^{De pugna}
gi, aliter in adium penetrabilib^{loco}
cogitatione designari

Multos ^{De Principum} de Principum consilij
iudicium ferre, sed non per aliquem con
esse conscios causarum: ^{Varsevi:} silij
in Orat: Funeris Regis Stephani

De huius Regis morte, hoc sin:
gulare memoria prodit Sarniti:
us, cum magis ac magis, in ho:
ras invalesceret morbus, et per:
modica spes de eius vita sese o: ^{Devita:}
stenderet, interrogatus a circum: ^{sua ju:}
stantibus, quo pacto se haberet? ^{dicat.}
respondisse fertur: Licere sibi
nunc

nunc uti verbis illis Divi Tertuliani
 Quinquaginta Quatuor annos per
 egi, si quales dies fuerint, Quales
 vero futuri sint in posterum, ignoro
 In Annali: Polon: Libr. 2 Pagina 409,

In Domino
 cum Do-
 mini ver-
 bis mori-
 tur

Ob morbi vim prostratus jam vir-
 bus, et hora mortis instante, verbis
 illis ex Dominico in Cruce Optato.
 In quo, Ipsum Dominum imitatus
 animam suam Deo reddidit. In
 manus tuas Domine commendo
 spiritum meum; Idem ibidem

Sigismundi Tertij.

necessi-
 tate pro-
 fectione-
 nis in
 Suecia
 exponit

Cum de profectione ejusdem in
 Sueciam disceptaretur, et nonnulli
 suaderent, ut omnia prius, quae
 ad constituendas res, illius Regni
 pertinerent, per Legatos experi-
 retur, quam ipse praesens ma-
 gno utriusq; regni pericula tanto
 discrimen subiret. Contra Rex
 ostendebat, nunc quidem isthuc
 pacatas res esse, ceterum si ipse
 eo ire moraretur, omnia partim

adventus sui desperatione, partim
 ambitione, quorundam perturba-
 tum iri, gratum sibi esse, quod
 Ordines Regni Poloniae, et digni-
 tatis et securitatis suae rationem ha-
 beant; ceterum sibi ^{salis}perspectum esse
 presentem Suedae statum, nec quid
 quam isthic subesse periculi, sub-
 ditos omnes, secundum Patris sui
 mortem in officio esse et fore si vi-
 cipim ipse maturo ad paternum
 hereditariumque regnum adven-
 tu, sibi salutem eorum cura esse
 ostenderit, se non eo animo pro-
 ficiisci velle, ut interim rem Po-
 loniam negligeret, sed ut rationi-
 bus utriusque regni consuleret per
 Legatos iusjurandum nec dari
 nec rite peti, nec regni heredita-
 rij possessionem adiri posse, in
 qua apprehendenda, multa haud
 dubio intervenire, quae presentem
 tiam Regis poscerent. Denique
 posterum quoque prospiciendum
 resque illius regni, et ejus absente
 Rege

Rege, administrandi gubernan-
 dig modus praescribendus, in eu-
 eventum, pactis electionis Warsa-
 viensis cautum fuisse, ut consultis
 regni Senatoribus, dum id res
 Suecia posceret, nemo ejusmodi
 profectioni intercederet, aut eam
 moraretur. In eam itaq; senten-
tiam, decretum comitiāle factū
et permissa est Regi in Sueciam
profectio. Vide Lubicensi: Page: 5ta
Dum nonnulli Sigismundo 3^{ho}
in motu civili seadebant ceden-
dum esse; Prussiamq; sibi fidam
et multis oppidis tutam peten-
dum, donec interim majora
subsidia pararentur; Rex in eo
stati mutantibus plenisq; ac me-
tu perterritis, ab animi magni
tudine consilium mutuatus;
Nequaquam dignitati suae con-
venire, hostium minus tantop-
re permoveri, vel signa timo-
ris praeserere respondit; Pro-
 inde

Proinde iturum Cracoviam solito Cracovia
 Comitatu, non existimare hostes se iturum
 eo audacie progressuros, ut iter declarat
 suum impediant, quod si id face- ne hostiu
 re conati fuerint, non desore si- minis per
 bi rationes, quibus securitati suae teritus
 prospiciat, confidere se virtuti et videatur
 fidei Polonae, deniq; omnia potius
 perperurum, quam ut aliquid se
 et nomine suo indignum commit
 tat. Lubrensius Pagina 67.

Postquam ille Rex prope Vistula
 ad Janovevium, in quo constite-
 rant Rakossiani, accessisset, ac-
 cito Janissio Ibarasco Palatino
 Braclaviensi, viro belli, artibq;
 domi forisq; claro, ac spectata
 in se fidei, curam salutis suae
 et totius exercitus ad eum desert sua con-
 ea usus oratione: Nunquam lo- fudit
 gitaveramus accidere posse, ut
 cum ips, qui pro nobis arma, nos
 vero eos tueri teneremus, bellu
 gereremus, sed quoniam audax

Temeritas

Femeritas, **M** praecipis iuit, et iusti-
 tid nostrae, quā nos in conspectu
 Dei potiores esse confidimus, pe-
 riculum facere vult, eius decreto
 qui et cor nostrum intuetur et
 illorum conatus perspectos ha-
 bet, nos permittimus. Ceterum
 si quid sanguinis, in regni visc-
 ribus ^{Soloni} fuserit, id non nostra
 sed eorum culpa eventurum, et
 Senatum & militarem ordinem
 qui nobiscum est, testamur. Lu-
biensius Lib. 2. Pag. 80

Cum dictis his, signum belli propo-
suisset, et in eo ardore Senatores, qui
 a clementia aderant, prius clementia qua
 tra erga armis rebelles, aggrediendos esse,
 Rokepsi consulerent, ille nunquam felitior
 anas, non quam cum sanguini parcendum so-
 alienum ret, hoc tantum praefatus, se quidem
 se profi tot affectum esse iniurijs, ut innata
 tetur natura sua patientiam, iam fere vin-
cant, libenter tamen assentiri, ut
Senatus ea, quae expedire paci, et
publicae tranquillitati iensuerit
suscipiat, et sedulo amore Patriae cure

Notam esse omnibus suam innocen-
 tiam, notum animum pacis et con-
 cordiae cupidum, totum se orum ar-
 bitrio permittere. Idem ibidem Pa. 89.
 Cum tempus Senatus Consulto pra-
 edictum praeterisset, ac nemo qui vel
 in Regem, vel in quemquam ex Sena-
 tu aliquid proferret, compareret; Rex
 in maxima Senatorij Equestrisq; Or-
 dinis frequentia, multis etiam ^{Polif.} Hof-
 sianorum, qui frequentes sub specie
 Legationis Varsaviam venerant, pra-
 edictis, quam indigne ab adversa-
 riis, insignem patiatur calumnia ^{calumnias}
 ostensibus omnium in se animos proficit
 oculosq; convertit; Paucis igitur verbis
 praefatus. Sibi ab eo tempore, quo
 Divina voluntate, et consentientibq;
 ordinum studiis, sceptrum huius Re-
 gni ad se delatum sunt, nihil unquam
 potius fuisse, quam ut iura Liber-
 tatesq; Maiorum suorum, benigni-
 tate concessas conservaret, et quam-
 vis ut in ea omnium expectationi,
 amplissimi Senatus, cuius munus
 est providere, ne quid secus fiat,
 testimonio responderet, admitteretur

non potuisse tamen, Deo ita permit-
 tente, effugere, improborum hominum
 maledictis, et sua magestate indi-
 gnas voces, quibus falso insinu-
 laretur, eorum rerum, quas nun-
 quam in animo habuerit, publico
 edicto, ex Senatus, et omnium Or-
 dinum sententia datam esse pote-
 statem, iunctis in hoc amplissimo
 Regni consensu, vel se, vel Senatus
 palam, et libere arguendi, id ut fi-
 eret, libenter se, quo magis sua li-
 centia eluceret, assensisse, si quid praeter
 terra Ordines postularent, se eorum
 arbitrio stare velle, omnium inter
 esse, vanas istas suspiciones, ex a-
 nimis hominum evelli, et motus
 Reipublicae componi. Considero se
 Drum sua innocentia Testem, brevi
 universo orbi palam facturum falsum
 esse, adversariorum suorum calu-
 mnnias, se sibi optime conscium
 esse, nihil a se factum, quod iura-
 mento suo adversaretur, eius rei
 Senatum et ordines esse, et apud
 postertatem fore testes non du-
 bitare, duros operam ordines ut
 eius

eius, tum in signis laesa majestatis in
 iuria aboleatur, et maledicæ salu-
 minatorum lingua, quo in posterum
 innocentia, inter improbos tuta sit,
 coercantur. Secundum eam Regis
 orationem, universus Senatus assen-
 dit, laudavitq; Regis animi mode-
 rationem. Nuntij quoq; terrarum, Re-
 gis Senatúsq; innoletiam compro-
 baverunt. Præctara fuit illius dici re-
 rum facies, cum vel omnium hostiú
 confessione, iniqui inambus promif-
 sis, credulum populum, ad seditione
 conitarant, vanitatis convicti vide-
 rentur. Vide plura - Lubienensis Lib. 3.
 de motu civili in Poloni. pag: 119.

Cum Cardinalis Maurijovnus Ar-
 chiepiscopus Invernensis Regi Sigis-
 mundo 3tio in castris Varsoviensibq;
 contra Rokosianos, signa disponenti
 occurrere, utq; oraret ut futura victo-
 ria clementer uti vellent, Rex lauda-
 ta Cardinalis pietate, faustaq; com-
 precationis, studio benigne excepto,
 ita se hoc bellum gesturum respondit
 ut non quid hostes sui commoverent
 sed quid se dignum sit, ac parate Rex

Clementer
 se acturi
 declarant

publica

publica rationes exposcant facturum
 polliceretur, utriusque dicenti obortæ La-
 chrymæ, cunctos, qui viderant, eodem
 affectu commoverunt. Lubienensis
 Libro 3. Pag. 125.

Dum post victoriam contra Rokoszi-
 anos obtentam, percunctarentur Du-
 ces, an instare victis, fugientesq; lon-
 gius Rex sequi iubet. Ne inquit dum
 natos seditionis Authores persequi-
 mur, multi eorum fraude, in errore
 inducti simul pereant, sinamus in-
 terim omnes salutem suam considerare.
 Idem ibidem Pagina 100.

Vladislai 4^{ti}

Postquam Anno 1617 Vladislavum
 Principem, itinerem in moschoviam
 auctoritate Laurentii Gembicæus

Erga Rem publicam
 declarat propensi-
 one et erga
 Patre^{is}
 servanti-
 am

Archiepiscopus Gernensis eleganti
 sermone compellasset, Qui Regi Si-
 gismundo 3to et Principi Vladislavo
 precipue lacrymas, tum hic rupto
 quo omnes defixi steterant silentio
 succincte facundeq; respondit; Vir-
 tutes quas tantopere, cum fausta iti-

itineris appreciatione, archiepiscopus
 commendaret, ut natalibus suis di-
 gnos amplecti se velle, in quibus pre-
 cipuum Regnorum columen, basinque
 esse sicut. In republica Polonia ita se
 memorem victurum, ut a sua prom-
 pta propensaque voluntate, optima
 sibi quae polliceri, expectareque pos-
 sit. Serenissimo vero Patri, quid
 obsequens deberet Filius, perbelle
 se nosse duraturam, ubicumque esset
 terrarum, suam erga optimum Pa-
 rentem, quoadvivere observantiam
 nec dissolvendum unquam, nisi ab
 extrema terti hora, dulcissimi affectus
 vinculum. Kabiezycius in Principi: Vladi:

Pagi: 406, 407.

Cum in expeditione contra Moschos
non nulla e Lithvanicis Legionibus
equitum centuriae, ob non persolu-
ta stipendia obsequium denega-
rant, Vladislavus accessit, ad se ta-
li compellavit sermone; Gregoria
vera laudem refertis a contumacia
vestra milites, si eo adhuc nomi-
ne compellandi estis; Adhuc ego

contumacia
 ces milites
 tes gravi
 sermone
 alloquent

speraverim

speraverim a Nobilibus Polonis, quo-
 rum spectata, indubitataq; erga Re-
 ges ac Principes fides, bestia pollui-
 tur insolentia, cum Regis vestri
 filium, comilitonem vestrum, la-
 borum arumnarumq; socium, pro-
 cul a Patria, in hostium terris agen-
 tem, inter mille discrimina positum
 desertis proditisq;? Ergone plus me-
 rere, infames illi Demetrii, vana
 personataq; Principum nomina,
 quibus et ars inanes, et militum
 laboribus fessi, attenuatiq; pesti-
 naciter adhaesistis, devotis pro il-
 lorum salute, incrementosq; cor-
 poribus, mihi vero Regum vestrorum
 sanguini, in Polono nato educatosq;
 solo, legitime electo, Magnifico
 Duci Moschoviae tam felicem esse
 non licebit? Quid ista intempe-
 ries, dum a Quæstoribus in D. Lith:
 vana pecunia ordinatur, brevi
 transmittenda, mandatumq; ope-
 rimur Regium, nullo consilio pro-
 cipites ruere, atq; tanto deserti ve-

vestri Principis, se contaminare
 scelere? scripsissem utinam lecti-
 ora, magisq; honorifica Regis Paren-
 ti meo de vobis, et qui caldum p^{ro}-
 ptum expeditumq; ad commendan-
 da munificentia Regis spectata mi-
 litum facinora habueram, iam cogor
 invitus, alio detorquere, et pro p^{ro}-
 missis, p^{ro}enas contumaciae debitas ex-
 poscere. Interim adierit mihi, inso-
 lentia vestra ultor Deus, adierit p^{ro}-
 pitia Fortuna Regis, adierunt ceterae
 fide legiones, gratiam munificen-
 tiamq; Regiam constantia sua, eme-
 ritura, quibus meam incolumitate
 dignitatemq; tanto tutius credo, quan-
 to non bellicis tantum operibus, sed
 fide, amore erga Regem eiusq; Filium
 praestant; agite itaq; aut serio resi-
 pite obsequio reddito, aut si ita de-
 stinatum est, per huiusmodi turba-
 menta, belli cursum non retardetis
Idem Lib. 7. Pag. 531, & 532. Quae facta
admonitione, brevi miles ad obsequi-
um rediit, promissorum stipendiorum,
verbo Principis, quod dedisset
certus

Cum

(um post gloriosam in castris morte
 Chodkiewiczij, Lithuanæ legiones,
 Stanislaus Lubomirskio, Pincernæ
 Regni, qui fungebatur munere Du-
 cis Sampetris, obsequium denegarent
 unius Vladislai Principis regimini

Lithuanos
 ad obsequium
 quiu' Lubomirskio,
 o, præstan-
 dum hoc
 tatur

se subijcentes, tum Vladislaus
 accitis Primoribus, scire se, inquit,
 in hac lithuanorum ad Polonos ac-
 cessione, coniunctioneq; in unum ro-
 men imperiumq; unamq; gentem
 solis tantummodo honoribus, offi-
 cijsq; discretam, distinctamq; nunquã
 tamen dedecori duxisse, Polonos in
 absentia suorum Imperatorum, Lith-
 vano paruisse Duci; vixisset utina
 Chodkiewiczius constantem obsequij
 facilitatem, prout expertus erat,
 a tam numeroso Polonorum exerci-
 tu habuisset, quam nunc paucos, ac
 longe inferiores, numero Lithuanæ
 copie Lubomirskio denegarent, qui
 Collegam Chodkiewiczij Rex Regis pu-
 blica, unanimi comitiorum consen-
 su dixisset, se certe Lubomirskij
 Regimen agnoscere velle nec infra

majestate

Marestatem suam videri, si illi ob-
temperavit, penes quem iam armos
bellig. summa esset; Quod modestia
et comitatus exemplum, Lituanos
Ductores, militesq. mox in Lubornir:
scij traxit obsequium. Kobienzyus
in Histor. Vladis. Libr. 10. Pag. 810, 819.

Adarnum Karanovium posthac
Curia Regni marchaleum, Vladis-
slao, adhuc dum Adolescenti, adeo
percarum fuisse memorant, ut Si-
gismundus Pater Rex, Filio, ne an-
nectum quidem sibi a matre datu
retinenti, cum Karanovio donave-
rat, prodigalitatem exprobrare ne-
cessum habuerit, ea vicissim civis
in liberalem Principem, animi te-
stificatione, ut Karanovius diven-
dito, quantum habebat patrimonio
drarij, Principales angustias sup-
pleret, e privato censu; Inde mira-
tus aliquando Vladislaus epus in
se affectum quasierat. Hanc vero
Karanovius, causa sui patrimonii
decorisset? Cui ille; Sic fortunam
meam

Erga Ka-
ranovi-
um li-
beralis
est

meam tecum Princeps coniunctam
velim, ut te favente, indigens esse
non possim, absq te deus fieri no-
lim: Kochanowski in Annali: Pol: lib: 3

Lugin: 174

Postquam Sigismundus 3^{tius} Ka-
zanovij supellectilem attinerisq
rasset, Vladislavus ex thermis apud
Ceram, redux non absq aliqua in-
dignatione, dolorisq sensu hoc in-
tellexit, ac primum salutato Rege

Pro Kazanovij ho-
nere in-
tercedit

petijt, ne eam ignominiam pate-
retur inferri aulico suo, sudq in-
simul existimationi, praesertim
cum earum donationum consili-
us esset, proindeq interpretatur
quemlibet per alienum latus ta-
ritum sibi fieri convicium, Dein-
de et illam de bonis administran-
dis consultationem, quid aliud ad-
laturam nisi fama sua, reputati-
onisq aliquod detrimentum, qua-
si eius prodigientia curatore ege-
ret: Haec apud Patrem debita cum
observantia urgebat. Kobier: lib II. Regi

Rex

Rex ille circa mortem proclaram
 Christianae modestiae, et Regiae pie-^{mori}
 tatis specimen edidit, nam inter ^{bundi}
 alia temporum congruentia medita-^{effatu}
 menta, ardorem animi comprimere
 non valens. O quam velim in-
 quit, nunc toti mundo esse specta-
 culum, in quo mortales tanquam
 in speculo viderent, quae in me De-
 us exhibuit spectanda, ac primo
 qualis sit humanarum rerum
 praesentis vitae vanitas, deinde
 quanta sit super unum peccato-
 rem misericordia Dei et benigni-
 tas. Voluitq; ista coram omnium
 astantium turba, ipse verbis re-
 peti, quod et factum magno ani-
 morum motu: Kochowski in Anna-
 lib: Pol: in climat: Primo lib: 1. p. 145.

Joannis Casimiri

Ex Fratibus alijsq; Legatis, qui nomi-
 ne Vladislai Principis, in consensum
 Ordinum venerant, Princeps Joannes
 Casimirus, modestissime lingua Po-
 lonicâ est praefatus in hunc sensum
 Ego ac Fratres mei in sinu istius Rei

Fratrem publicæ, communis vobiscum Parentis
 Vladi nati, enutriti, eidem almae nostrae ma-
 slauim tri non nisi felicissima quædam precamur
 ordini et pro salute ipsius vitam nostram
 bus condevovemus; Fratrem quoque nostrum
 mendat Serenissimum Principem Vladislo-
 um, eodem animo in hanc Repu-
 blicam semper fuisse, talisq; propen-
 sionis suæ experimenta clara jam
 dedisse, nemo inficiabitur, atq; ideo
 eum, quem commoda, et instrumen-
 ta eiusdem Republicæ, probe curatu-
 rum certo sumus, ad regni istius fa-
 stigium promoveri desideramus, hocq;
 ab omnibus vobis Ordinib; expetimus
 quibus pro singulari ejusdem Sere-
 nissimi Fratris nostri in singulos
 vestrum gratæ, beneficiæq; voluntate
 vadesq; obsidesq; nosmetipsos offerimus
 Piasceius in Chron: pag: 530.

Joannes Casimirus Princeps ex de-
 tentione Gallica restitutus, Regem
 Christianissimum Ludovicum 13um
 in hunc fere modum allocutus.

Rex Christianissime Domine cogna-
 te et affinis Charissime.

Qua fronte ad maiestatem vestra,

venio

venio, ita velim^{memor} animum esse nulli: Regem
 us injure, et ut semper candidum Gallia al:
 et sincerum augetur. Nulla enim loquit
 apud me latebra, nulli abditis recess:
 sus unquam, ut nec etiam eo tem:
 pore, tum primum maiestatis ve:
 strae lilius pressi. Hic vultus, hae in:
 nocentia, et hic candor, ut a natalib;
 sic ex Polonia discedentem per Ger:
 maniam per Italiam, in Triremem
 et ubiq; comitatus, etiam ex Hispania
 per Pyrenaeos in hanc Galliam, ante
 maiestatis vestrae faciem detulisset.
 Nunc cum alia via et ratione vene:
 rim, per ambages minus gratas,
 per abrupta, stopulos diversoria,
 et hospites invisos, in eadem sua
 statione, tamen manet animus et
 hunc errorem, neutiquam maie:
 stati vestrae, sed malis consultorib;
 adscribit. Deus, qui ut innocentiae
 mea testis, sic delinquentium iustus
 vindex illis, quae maiestatis vestrae
 mentem, a sede Regia, a cognatione
 ab amicitia et ingenua Clemen:
 tia, in rigorem illum et hae atrocis
 seduxerunt, retribuatur. Novi enim
 optimum

optimum naturae illius optimae, Ma-
 iestatis vestrae genium; quo iam olim
 Iustissimi Christianissimi titulo so-
 ciauit; a recto tramite ultro non de-
 viare. Adeoq; procul odio et suspi-
 cione hanc maiestatis vestrae dextram
 ut insonentem, ipse omni affectu sequi
 non vacuus, ut cognatus et affinis,
 amplector venerorq;. Et ut semper
 ita porro hanc cognationis nostrae
 affinitatis, et amicitiae candorem
 velut illibatum, optima et simpli-
 cissima concordiae et unitatis conciliatrix,
 pariter et alitrix mutua in-
 nocentia conservabit; Ludovicus
Rex ad haec respondere, et se et pal-
lenta excusare cepit, sed ebullienti-
bus paulatim lacrymulis impedi-
tus, tantum sermonem omnem
vix non pro fletu sepelivit. Wapen-
bergius in carcere Gallico pag: 237
et 238.

Cum Anno 1651, Joanni Casimiro
 Regi dissuaderetur, ut praelio cum
 Tartarorum Chano et Chmielnicio
 se subduceret, nec tot ictibus tot le-
 lis ac discriminibus se obijceret ab

Rege responsum; Incolumitatem
 propriam, non supra salutem civium
 curd sibi esse, unanimum Populi
 cum Rege vitam, proinde unum
 corpus, uno animandum spiritu.
 Ego vero inquit, nequaquam me
 a pulcherrimi operis consortio ex-
 cludi patiar, videant ante se cives
 Regem, et hostes formident. Cum
 dubijs malis, esto sane placuerit
 Regibus alijs, sibi minime, ut qui
 inter incipitiorum fortuna educatus
 magnis experimentis didicerit
 successus victoriarum post Deum
 adminiculo imperantium parari.
 Jungenda facta consilijs, ut nec pro
 vocemus discrimina, nec suspecto
 abscessu, elabi sinamus, vincendi
 opportunitatem. Rehoratio in Annals
Polly: Climact: A. Lib. 4. P. 251.

Calescente deinde pugna, stricta
ferro, et oculis acer, his formalibus
usus est; Ca me tenet virtutis ve-
stra, vetero Polona opinio, milites
quod contempnum maiestatis d-
ternae enormiter laesa, templa ac

altaria

Altaria Divum abominabili desola-
 tione profanata, iura Dei et homi-
 num violata ulturi, in hanc rebel-
 lem colluviem, extirpando nomini
 ac generi Polono barbaris associata
 non degeneres maiorum Postem
 viriliter agetis. Nunc una mecum
 eius, quam Deus dederit, sortis
 participes, aut laudabili vita, aut
 praclaro fine sociandi. Idem ibidem
pag. 256

Idem Rex Cracoviae adhibito Se-
natu, consultavit eo Themimate,

Cracoviae se ubi diademina accepisset, iure
 extrema iurando obstrictum, non nisi illud
 expecta cum vita depositurum, proinde
 re voluit liberatum sibi, ubi illud recepisset
 sed tan Cracoviae, subsistere ibidem velle,
 dem in aut mori. In oculis esset civium
 Silesiam suorum, non in gloriam intra mil-
 abit ros fatum, qui pugnantem Regem
 campo et acie reliquissent. Super
 esse numeri ut humiliter exora-
 tum auxiliaretur afflicto, quod si ita
 immobili eius decreto per quem
 Reges regnant, casus imminet, se
 in sed

in sede regni haud indecore occur-
rendum. Prævaluerunt tandem
mitiora visumq; ultimum casum
non laceſcere, destinata in recli-
natorium Sileſiã nempe in Duca-
tu ſuo Opavienſi. Kochowski in An-
nal: Pol: dimactere 2 Lib: I. Pa: 32, 33.

Dum pro recuperanda Varſavia
preſto eſſet et Sveci ad vitandum
aſſultum rogabant, viam ad ſexho-
rium ſiſti, Rex ſanam clementiam pro
ſemper fortioribus conſilijs præ-
habens geminam Svecis horam
in diſcutiendam ditionem con-
ceſſibilem edixit, proferendo, pro
eliberanda Varſavia ſe agere
velle, non ut everteret urbem
aut innocui ſanguinis profuſi-
onem intendereſt, quid enim ſal-
vum intus, aut integrum ma-
nebit, ſemel permiſſa ferro li-
centia, caſuros Svecos, iuſta et
vives hoſtes et innocuos, dicatas
Deo personas, profanosq; incolas
ſexum imbellem, et ignaram

noviſſime

novissimæ calamitatis infantiam, promiscuo excidio involvendam: Idem furor loca sacra invaderet non templorum opes non publici Thesauri, non privatorum substantiæ effugient rapaces manus. deniq; non sine jactura propria salvituros victores viriliter de fato deliberaturis Svecis nec inulto sine mortem appetituris, Sveci intra præscriptum tempus ad leges deditiois comparuere et negotium unâ hora absolutum est? Kochowski in Anna: Pol. Clima: 2. libro 2do Pagina 141.

In congressu reconciliationis inter Regem alte memoratum, atq; Electorem Brandenburgicum Fridericum Wilhelmum Anno 1657mo cum Bydgostia, ubi semotis arbitris collocti sunt, Rex ad sermonem Electoris reposuisse fertur; Regna a fato dari, ac ut placuerit Numini, procellis bellorum agitari, illo adgubernante, prospera fluere

evenire

evenire adversa. Conditionem mor-
taliū in eo stare, ut sorte versetur
ex amicis hostes. ex hostibus amicos
faciendo, breves tamen amicorum
iras, et ante solis occasum deponen-
da odia. Plus constantem tota vi-
ta Serenissimi Electoris amicitiam
quam persunctorium ex necessitate
secessum estimare, cui diluendo
presentis animorum redintegrati-
onis, victimam sufficere Numini
et sibi; ut qui transacta equani-
miter tulisset, iam meliora optet.
Qua dum boni Superi largiuntur
vicissim se eddo litare, sic cum
affine Principe, ut ante officijs et
charitate certaturum. *Jdem in An-
nat. Pol. in Climact. 2 Lib. 3 Sag. 261*

Postquam idem Rex in Comitibus
Anno 1661 amitteretur ut Tyko
cinum Francico Palatino Russid, in-
re hereditario in laboris peditum
et eminenti virtutis ad posterum ho-
nestatem a Republica verteretur, atq;
complures e Nuntiis se opponerent
consurgens e Throno Casimirus hac
verba effudit; Si virtus et Labores

Pro Carne:
cio inter
cedit ut
ipsi Tyko
cinum ju-
re heredi-
tario con-
cedatur

emeriti

emeriti Ductoris infra vobis videntur
 ut Tykocinum obtineat Carnecius
 hereditate, ut quidquid meorum
 in hanc Rempublicam extat meri-
 torum, tanti ut aequi valeant, infe-
 ro; si parum est avita mihi Jagel-
 lonica Domus collata in vos bene-
 ficia cumulo superaddo. Par pari
 reddite. Principis vos silentium
disceptationis imposuit, et extor-
sit assensum, ut demum tribuen-
dem Carnecio, pure hereditatis
Tykocinum lege publica transen-
beretur. Idem Ibidem Pag: 503.

In iisdem Comitibus die 17 Julij con-
 sidebat in Throno Rex ministroru
 turba septus, Regina maria Ludovi-
 ca, praelustribus circumfusa ma-
 tronis, e regione Throni fenestra
 in peristallo ampliore occupava-
 verat, unde videre et videri pos-
 set, frequens in statione miles
 locatus, et firmata ubiq; preto-
 rianis palatij atria, cum pleno
 Senatus Equestrumq; cultu, non
 iam pro recepto more, ex sigillo-
 rum Præsidibus, aliquis Regia

mentis interpretem agit, verum
 ipsemet Princeps, quæ sibi intentio
 esset, ore proprio explicare aggre-
 ditur; itaq; sermotâ imperturbante
 turba, ac imperato per mareschal-
 los silentio in eum modum Rex
 proloquitur: Extra dubium est
 Propositionem meam ad conven-
 tus particulares, de Electione Suc-
 cessori stante vita mea, instituta
 da per Provincias dimissam, apud
 Fidelitates vestras, alicui admira-
 tionem motivum extitisse, quod
 insueta Regnantibus sollicitudine
 Successorem mihi viventi designa-
 ri cupiam, quem naturali modo
 et ordine fata mihi negaverunt.
 Neq; minus ambigo, huius res
 hæc ut rara, sic insperata, diver-
 sos sensus et consilii mei, repere-
 rit interpretes: Quibus opinionibus
 ut explicita Declaratione occurram
 de sincera et candida intentione
 mea. Fid: VV. ore tenus edocere vi-
 sum: In primis nemo existimet
 velut

Electio:
 nem Suc-
 cessoris
 proponit

velut repente, ac minus considerate
 ad id consilij accesserim, cum ab
 Anno 1659. satis cedente fratre meo
 Carolo Ferdinando, jam grave-
 scientem armis et statem considerans
 iam habendam prolis exspes, et pro-
 inde domus mea novissimus, aequi-
 censui, imo ex officio duxi, id amor-
 nis Charissimae Patriae exhibere
 documentum, ac velut admoni-
 tionem, ut si humanitus mors
 accideret mihi, in casum et discen-
 men Interregnum sese commit-
 tere nollent. Sed huius intentio ac-
 ut cogitata mea, ubi diversi hostes
 Regnum exagitant, seponi, aut
 differri debere, resumpta demum
 et penitus trutinata, postquam
 Respublica a cladibus respirare
 cepit. Ergo aliter considerando
 Domum meam, a trecentis prope
 annis, ex linea materna, ex pa-
 terna, a septuaginta amplius
 Liberis suffragiis vestris in solio
 Sarmatico, collocatam, me hic

inter

inter vos educationem et a vobis electus
 in praesens regnare, desiderans de-
 sideravi, hoc gratitudinis monu-
 mentum in animis vestris relin-
 quere, ut beneficiorum avitorum
 simul exhibiti amoris mei memo-
 ria, ipsis factis superstes, non cum
 expirante vita mea extingueret;
 sed apud bonos Cives et subditos
 grata recordatione ex eo perennia-
 ret, quod instinctu et permisso meo
 ad liberam electionem viam aperu-
 erim, quae non nisi me vivente li-
 bera esse ac dici meretur. Quippe
 iam consilijs ejusmodi, iam viri-
 bus meis, ad examen revocatis, quo-
 nam facinore, huius Reipublicae solus
 et unicus Familiae Jagiellonis su-
 perstes, continuatum in stirpe mea
 Imperium reconstitui valerem hac
 praesenti propositione, nihil effica-
 cius reperi, ad quam uti salutis
 antidotum, vobis commendanda
 verba Prophetæ aptare liceat: Po-
 pule mi, quid amplius Tibi facere
 potui et non feci; Testis cordium
 scrutator Deus, me non sanguinis
 non favons

non favoris non commodi, aut alicujus
 passionis respectu, dum impellere, qui
 iam per legem mortalitatis, omnia me
 a domusq; mea. Fata in agorem tra-
 ho, nec quinquam reperiri posse ar-
 bitror, qui secus eam intentionem
 meam, interpretetur, ubi attentius
 perpendit, quod seposita diversorum
 casuum Regnantibus accidentium
 vicissitudine, Senatui et dignitati
 propriae immemor, soli virtuti Po-
 lonæ, meoq; in Patriam amoris, sin-
 ceritati fides jus maiestatis cum
 Republica, a qua accepi dividam;
 credite eodem teste numine, menul-
 tum libertati vestre præiudicium
 velle aut intendere, imo bona consen-
 tentia sic sentire, immunitates ve-
 stras, non aliter nec validius firma-
 turum, nisi concessa vivente et re-
 gnante me Electione, a parte sua
 in totum præcavens, ac sacrosan-
 cte spondens, nullatenus immisce-
 re se actui Electionis, eundemq; va-
 bis placitum approbare, quæcunq;
 prius voluntas Altissimi, dein uni-
 versi suffragiorum calculo Elector
 Populus, dignum solio iudicaverit
 modo sit a stirpe Catholicus, ex anti-
 qua

antiqua Principum prosapia oriun-
 dus, neq; vicinorum Monarcharum
 vasallus, aut recenter creatus Prin-
 ceps, neu ditiores sud, ab arbitrio
 alicuius minus Christianis favente
 Monarcha dependeat; qui ve Belli
 Turici motem secum traheret, in-
 super ut bene iunior annis etatem
 meam subsequatur. Neq; magis o-
 plaverim, non ex ijs eligendum qui
 vel ipsi Patriam istam armis oppu-
 gnare, aut Sily eorum, qui per
 vim et potentiam, aliquando ean-
 dem occupare satagebant. Prohi-
 us haud ere duco exponere talis
 Electionis commoditatem, aut evi-
 dentia pericula Interregnorum, eo
 solum adiecto, quod licet plura in-
 terregna olim eluctata Polonia fu-
 erit, iam in presenti non sine di-
 scrimine illi succumbendum foret.
 Quippe antiquo et simpliciore se-
 culo, sincerus candor, studium et
 amor recti apud maiores nostros
 non commodis, non respectibus
 Vicinis cognati fuimus, etiam im-
 permisti factionibus distinuimus

ignorantes

ignorantibus, in quem usum nos am-
 barent exteri, opes nostras illi non no-
 verrant, amicitiam infra ponebant,
 indolem ac virtutis studia non in-
 telligentes, pro simplicitate contem-
 ptim accipiebant. Nos ipsi stipendi-
 ario exercitii caruimus, Castrensium
 seruitij turbas et hinc enatas conse-
 derationes militares ignorauimus. In
 auditum olim uti sperperam, ac per-
 vim parte altera remuente, intru-
 deretur regnaturus, nullus supere-
 rat melius, ne discordem Polonia
 vicini inter se partirentur, quod
 nunc mala, certo certius. Utinam
 sim falsus vates. Imminent, ac im-
 tuendum sit, ne sine electione tali
 deueniant Respublica, in direpti-
 onem gentium. Moschus Cosacum
 ad sui idiomatis, gentes sese indi-
 cent, quin et magnum Lith. Du-
 ratum sibi destinabunt. maiori
 Polonia confinia Brandeburgico
 patebunt, imo ne de Prussia quoque
 vel partibus vel armis in Theatro no-
 stro degladiari praesumat, metu-
 endum. Neque domus Austriaca in

in ea direptione opportunitatem inter
 missura videtur, Cracoviam respici-
 ens, mactente uno quoque vicinorum
 armis, quod sitam obtinere Poloni
 partem, quam integrum expectare
 Regnum, antiquis immunitatibus
 contra Principes tutum. Etiam quis
 sponsor Exercitus nostros, aut alias
 partes in Republica facturos, aut
 portionibus accessuros ut rapientibus
 possessio regni addicatur. Accedit
 novus in Republica status Posacorum
 quibus ut nullus me regnante ad
 Rempublicam accessus, sic in tur-
 bido interregni liceret amnia.
 Perpendite itaque Poloni altius Ele-
 ctionem hanc nisi me vivente libe-
 ram institui posse, nec sibi impona-
 tis, antiqui moris amore, stylum et
 genium, orbe universo mutante, ac-
 cipitate grati, novissimum hunc Pa-
 trem affectus mei conatum, vobis
 et posteris vestris consulite, eam
 Electionem ad meliora tempora,
 haud differenda, nam felicitas hinc
 temporum derivatur ab ipso actu
 eligendi, protinus expedito. Laba-
 set eo facto animus et nocendi vis
 omnibus

omnibus Patrie huius minus amicis,
 ubi viderint firmissimis adversum
 imminentiâ fulcris, et munimentis
 circumdatos. Si differis periculum
 ex mora imminet, quippe ego ne pro
 una hora vite mee in post trahen-
 da spondere ausim, exitus valetudi-
 nis conscius, et annis in novissima
 inclinantibus. Sermo Ser. Opt. Max.
 precatus, uti eam det Fide: Vis men-
 tem ut sincera habe et ab omni respe-
 ctu remota intentio mea in cordibus
 bonorum Civium reperire valeat, de-
 bita gratitudinis fundamentum, un-
 de mos emanaret publicae utilitatis
 fructus, pro certissimo tenens, quod
 affectus is corroborabit erga me am-
 mos gentis fidissimae, in obsequio
 ac fide, ad extrema vite mee, exem-
 plo maiorum suorum constantissimè
 retinenda. Vide Kochowski in Anna:
 Polo: Climaet: 2. Lib: 7. Pag: 506. et seq:
 Tandem Joannes Casimirus minime
 edidit Aulus exemplum, ut cum pos-
 set imperare, destiterit. Sermo Aule
 quo die 16.bris Anno 1660 Aci
 publice valedixit, huius erat tenoris.
 Quando jam iam elabitur hora ut
 amor

amoris Paterni debitum, a Ducentis
 octuaginta annis Pupilla Domus mee
 huic incluta Reipublice essolvam
 Comitibus et Castris defessus, Calami-
 tatibus, per annos viginti fractus,
 Rex et Pater, quod mundo ~~quod~~
~~reuerent~~ pretiosissimum est, coronam
 in manus Dominationum vestrarum
 deponam, pro Throno Torum Eligo;
 dum huic saeculo funeris mei super-
 stes emorior, pro Regali globo gleba
 terra, eamq in simul Champsima ma-
 tris communis vestrae meaq Patrie
 intra cineres Maiorum Troos mihi
 reseruo, ut quemadmodum me Pri-
 mum in castris ac ultimum ex pra-
 lijs ac clade vidistis, ita in Annalibq
 primum, ob amorem Patrie, augendae
 eius fortunae, humana post parentem
 Maestatemq Regiam dispositioni ve-
 stra reddentem meminereitis. Amor
 vester liberis vocibus huic me solio
 imposuit, Amor vicissim meus erga
 vos supremum me utriusq linea ha-
 redem libere dimittit. Monarchae
 ceteri Filijs Fratibus, aut consangui-
 neis abdicando coronam tradiderunt
 Ego eandem Patrie carissima Reipub
 lica

phica ut Pater et Filius reddo, ejusq
 amore ex Duce, Gregarius, ex Imperan-
 te Parens ex Rege concivis fio, ut juni-
 ori et Republice magis proficuo lo-
 cum concedam, cuius in Electione
 ut Deus Dominationes vestras pro-
 speret, in solitudine mea negotiorum
 vacuus maiestatem ejus sanctam
 implorabo. Gratias iam igitur vos
 bis pro omnibus Charitatibz Officijs
 susceptis periculis, pro consilijs pro-
 sidio, et reditibus ago. Si aut ex ra-
 tionibus status vel fatorum, quid in-
 gratum accidit, condonet quaso, ipse
 vicissim omnibus do veniam. Sic
 tandem ultimum vale singulis di-
 co et cordi meo vos apprimo, in quo
 dulcem vestri memoriam, quoad
 vixero circumferam. Benedicti-
 onem insuper Paternam omnibus,
 et singulis impertio, et quanquam
 distantia loci disiunctus silero, a-
 rrimo certe a communi matre
 nunquam divellax, in qua corpus
 hoc in cineres olim resolutum de-
 poni desidero. Et cum labilis me-
 moria ac luctus in lachrymas effu-
 sub

sus, plura effari non permittat, ubi
nota amoris, et candoris mei argu-
menta, ex charta hac, quam ad pre-
legendum trado, intelligetis.

Jam dudum est hoc meum interru-
ptum boni publici, et tam valetu-
dinis, quam conscientie mee rati-
onibus innixum propositum, (oro-
nam hanc a Dominationibus ve-
stris capiti meo impositam, et a tot
annis per Antecessores meos posej-
sam in manus, et ad liberam dispo-
sitionem Dominationum Vestrarum
solenni reddere Abdicatione: a pri-
ma mea, quam mihi amor dicta-
vit in Comitibus Anni 1661, declara-
tione, semper in me reposita man-
sit opinio, quod debuerim Reipubli-
ce consulere, ut me vivente aver-
terentur pericula illa, quibus inopi-
natum Interregnum ex fundamen-
to eandem movere et turbare posset.
Præstolatus sum tantum ejusmodi
uti nunc sunt tempora, quando
Respublica, a Confederatione mili-
tari, turbis internis bello Moscovi-
tico parata commode, et sine distra-
ctione sibi consulere et libera vaca-

vacare Electioni potest. Adducit me
 ad hanc Abdicationem cura salutis
 aeternae, quam uti quilibet contem-
 plu terrorum sibi conciliare tenet
 ita difficilius mihi foret in Throno
 eandem parare, si abrogatione di-
 gnitatis memet humilians et ex-
 altissima Fortuna, et Regijs incom-
 moditatibus exuens, mihi ipsi atq;
 anima mea reliquos dies non imple-
 derem. Sed non minus ad istud me
 impellit, amor erga hanc Patriam
 et Dominationes Vestras, quem tam
 difficili et insolito modo testari volo.
 Sentio me aetate et valetudine in-
 firmum, pressumq; laboribus, con-
 tinuis, et consultationibus atq; la-
 stis fractum, ut vires mea caris
 regnandi non valeant sufficere, ma-
 lo itaq; me ipsum exanare quoad
 publica commoda Dominationu
 Vestrarum juniori, et capaci succ-
 cession forem aperiari, quando Do-
 minationes Vestrae adiutorem mi-
 hi adsciscere, et adoptare noluerunt.
 Quippe video quod sincera inten-
 tiones, mea sinistra explicata, et
 suspicionibus quasi minus libere
 Electione

III

Electionis onerata, aliter non possunt
 iustificari et Respublica hac opinio:
 ne turbata, aliter pacificata esse ne:
 queat, nisi per hoc documentum
 amoris mei, quando quilibet anim:
 advertit, quod libera manebit Rei:
 publice electio, quod ego deponens
 Diadema solvo metu timentes
 gratis, ac si illud peregrino capiti
 imponere cogitaverim. Magis ergo
 in hoc operatur apud me ratio pu:
 blicae quietis et amoris erga Domi:
 nationes Vestras, quam commodi:
 tatis, quietis propriae, et privati:
 boni consideratio, pro quibus, qua
 moderate me habeam, satis osten:
 dit actus hodiernus, dum ipsidem
 quidquid mundo est charissimam
 charitati Republicae posthabeo.
 Protestor coram Deo quod per hanc
 Abdicationem nullum praedudici:
 um libertatis Dominationum Ve:
 strarum, nec facio, nec video, sed
 potius ita existimo me per apertum
 Interregnum viam ad augmen:
 tum eidem parare. Quod ergo
 faustum felixq sit huic Republicae
 et mihi

et mihi apud Deum meritorum
 atq; apud universum orbem glori-
 osum, jam matura præmissa de-
 liberatione, sanus mente et corpo-
 re, libere non coactus, Diadema,
 Sceptrum, Regimen et regnum, u-
 ti mihi est in Electione delatum,
 et in Coronatione confirmatum
 cum omnibus, quæcumq; maiesta-
 ti et iuribus Regum Polonorum
 et magnorum Ducum Lithuanid
 ab antiquo competunt, nihil sibi,
 nec alicuiquam reservans, in ma-
 nus Senatus, Nobilitatis, et omniu
 Ordinum utriusq; Gentis abduco, re-
 stituo, reddo, et omni meliori mo-
 do formaq; resigno, omnes Ordines
 et quemlibet in specie Fidelitatis
 iuramento, aut quovis alio præstito
 solvo, et ab omni subiectione et ob-
 ligatione subditos sive Vasallos
 mitto et absolvo. Duces etiã Bran-
 deburgicum et furlandicæ, ab homa-
 gio, et reliquis obligationibus pro
 meo interesse, tuto, et liberos pro-
 nuntio. Quod non tantum hac
 mea viva voce, sed et Diplomate

solenni, in manus Reipublice tra-
 dito, confirmo et ratifico, atq; Di-
 ptoma Electionis meae 1648, au-
 thenticum et Originale restituo, red-
 dog capso, et arnubito. Imperior
 actu liberrimam facultatem Do-
 mino Archi-Episcopo, declarandi
 Interregni toti Reipublice, proce-
 dendi ad liberrimam Electione
 Regis novi, Eundemq; eligendi et
 Coronandi simul Aelaro et pro-
 mitto, quod non tantum nullo mo-
 do impediam futuram Electi-
 onem Regnaturi, sed deniq; ad
 Consutationem qui venditabant
 ac si cum aliquo de Regno trans-
 egiſsem, nullum candidatum
 Dominationibus Vestris propo-
 nam, vel recommendabo, atq;
 ab hinc in persona, ab Actibus
 Convocationis et Electionis me
 recipiam absensq; ero. Teneor in-
 super ex conscientia praecavere
 atq; rogare Dominationes Ve-
 stras, ne quemquam huius son-
 silitii, velint invidia onerare. Om-
 nes Potestates externae me rogarint
 et ad

et ad hoc usque momentum me
 flagrantissime rogant, ut hoc Con-
 siliurn mutem. Civibus autem
 me oportet cum grata recordati-
 one amoris erga me praebere te-
 stimonium, quod nemo illorum
 inventus fuerit, qui laudaret,
 multo minus suaderet abdicati-
 onem, qua quod sit opus manu
 Domini et Vocationis meae neces-
 sitas, inde apparet, dum totius
 mundi improbatio, mihi eandem
 ex corde avellere non valuit.
 Et sicut in hoc toto negotio ne-
 mo de charitate mea erga hanc
 Republicam dubitare potest,
 ita et ego vicissim fidenter de
 Dominationum vestrarum a-
 more mihi polliceor fore ut pro
 substantia mea Statui meo, atque
 Honori Republicae condigna, re-
 servatos, per me a supra dicta
 Abdicatione eiusque pronuncia-
 tione exceptos seditus hoc est
 Oeconomiam integram Marie-
 burgensem, centum millia redi-
 tuum, ex satis Fodinis Vielicensium
 et denum

et denuo centum millia ex Vecti-
galibus Regni et Russia ad men-
sam Regiam spectantia in Lith-
uania, Gradno, Sokol, et vectigalia
uti possidebantur, ut mihi a Fu-
turo Principe presententur, per pa-
cta Conventa, caveatis; Per quod mi-
hi de pane benemerentium recedat.
Reditus ex Economis omnibus, sic-
pto vacante, ut ad me quoq; ordi-
nario modo perveniant, per totum
Interregnum mihi plenarie reservo.
Erit hoc gratitudinis Dominationum
Vestrarum erga me (ut rogo) do-
cumentum, quando futuro Re-
gnanti in Capitulatione assolu-
tionem, meorum meaq; Domus
debitorum commendent. Utrūq;
hoc a Dominationibus Vestris
impetrabit Domus Jagellonica tam
beneficium a ducentis annis regi-
men, sub cuius propensione er-
ga hanc Rem publicam libertates
illius notabiliter creverunt. Va-
ledico itaq; Paterno corde Domi-
nationibus Vestris ex Throno de-
cedens orans ut Dominationes

Vestras

Vestra hanc paternam et omnes
 Charitates superantem, intenti-
 onem meam grate excipere et
 sincere interpretari velint. Gra-
 tias ago Dominationibus Vestris
 pro conservatione Fidelitatis et
 subiectionis, quam difficillimis
 temporibus, constanter expetui
 sum. Puto quod nemo de regimi-
 ne meo conqueri possit. Si quid
 tamen alicui, in Administratio-
 ne nostra, minus placuerit, rogo
 ut hoc fragilitati, a qua Diadema
 non liberat homines, et rationi-
 bus status, quæ cum privatis uti-
 litatibus, non semper conveni-
 unt, condonet. Tandem uti ac-
 morem erga hanc Rempublicam
 cum Reguli Paludamento non
 exuo, ita Dominum Deum
 oro, et ardentius solutis curis
 orabo, ut Dominationibus Ve-
 stris ejusmodi suppeditet con-
 silia, quibus per brevem ter-
 minum Interregni, et evecti
 onem

ejectionem digni in Thronum
 Regnantis, Exteras et malevo:
 las prævertere factiones, fines
 defensores tutosq; habere, inter:
 nam tranquillitatem, et soli:
 dam unanimitatem induce:
 re possint.

INDEX

A.

Alexander expeditionem contra
Valachos celat — Pagina. 50

B.

Boleslaus Chrobri salutem Publicam
curat — Page. 4.

Milites contra hostes animat Page. 4.

Proceres ad favorem Filii exhi-
bendum hortatur — Page. 7.

Quomodo se Filius gerere debeat
praecipit — Page. 8.

Honores Furiens sui non vult
praescribere — Page. 8.

Praedicit Futura — Page. 11.

Boleslaus audax consilium de
matrimonio acceptat — Pa. 14.

Ad recuperandam Russiam mi-
lites hortatur — Page. 15.

Boleslaus Livonius milites
ad animositatem monet Page. 19.

Patrem memoria colit — Page. 19.

Ditiones inter Filios partit Page. 20.

C.

Casimirus ^{Imus} Oratoribus Regnum
offerentibus modeste respondit Page. 23.

Vigilantiam in regimine decla-
rat _____ Page: 13

Concordiam Filiumq suu' com-
mendat _____ Page: 14

Casimirus 2us severus in scriptis
judex _____ Page: 24

Imperium recusat _____ Page: 25

Pro restituedo Fratris intercedit
Militis animat _____ Page: 27

Casimirus magnus Agricola
rum querelis movetur _____ Page: 35

Casimirus Jagellonides iura
mentum prestandu' differt _____ Page: 44

Tandem prestat _____ Page: 46

Promotionem Ducis Otellowicz
differt _____ Page: 47

Bellum contra Moschos declinat
Seytharum contendat _____ Page: 48

Monbundus intercedit pro Polys _____ Page: 49

H
Henricus Valesius securitati Dis-
sidentium in religione non con-
trariatur _____ Page: 59

De importando in Poloniam Pro-
ventu _____ Page: 60

Polonos bene de se jubet sperare _____ Page: 61

Quoad matrimonium refert se ad
Comitia ————— Pag. 62

Bonum regimen pollicetur ————— Pag. 63

Wolscio Vice-Cancellariatu defertur ————— 63

Judiciorum pertusus ————— Pag. 64

De abitu in Galliam deliberat ————— Pag. 64

Reditum ex Gallia promittit ————— Pag. 66

Annulum porrigit ————— Pag. 67

J
Joannes Albertus Surosvantij ad-
monitionem male fert ————— Pag. 49

Joannes Casimirus Fratrem Ula-
dislaum Ordinibus commendat ————— 90

Regem Gallie alloquitur ————— Pa. 91

Prelis non vult eximi sed adesse ————— Pa. 92

Cracoviam extrema voluit expectare
sed tandem in Silesiam abit ————— Pa. 94

Mitioram viam pro recuperanda
Varsavia eligit ————— Pa. 95

cum Electore Brandenburgico re-
conciliatur ————— Pa. 96

Pro Carnecio intercedit, ut ipsi Ty-
rocinum jure hereditario concedat ————— 97

Electionem Successoris proponit ————— 99

Addicat ————— P. 100

S
Silesius albus expeditioni Bellica
optat adesse ————— Pa. 28

Silesius

Lescus niger milites ad vindi-
cam hortatur _____ Pa. 29

Ludovicus Ungarus de sceptro Ro-
lonico acceptando vincitur Pa. 36

M.

Micislaus 2us promittit quod
sequi velit paternas virtutes Pa. 12

Micislaus Senex in viam reduci
non vult _____ Pa. 23

P.

Papielus 1us vovet ut a muribus
corrodatur _____ Pa. 1

Papielus 2us morbum simulat Pa. 1
Uxorem consolatur _____ Pa. 2

S.

Sigismundus 1us vult Filium
moderate laudari _____ Pa. 51

Congreditur cum Imperatore
Maximiliano _____ Pa. 52

In virtute Eiusdem confidit Pa. 52

Et in fidelitate subditorum Pa. 53

Fœdus contra Turcas vovet Pa. 53

Titium ad Bonum regimen hor-
tatur _____ Pa. 54.

Sigismundus aug. matrimoni-
um cum Barbara dissimulatu^o opent. 55

Retinenda uxoris Firmum decla- rat propositum	Pa.	56
De Republica Babinenc; percunctat	P.	58
Ad mortem intrepidus est	P.	59
Stephanus pro Authoritate sua relat	Pa.	60
De Bekaslavio iudicium fert	P.	69
Donativum Tartaris negat	Pa.	69
Ad linguam latinam hortat no- biles	Paq.	69
Karnkovic spem archiepiscopa- tus facit	Pa.	70
Privilegiorum Academiae Vilnens; obsignationem urget	Pa.	70
De modo eligendi Regis et com- positione inter status dissent	P.	71
Pro Livonia tenax	P.	72
De tribus Dei reservatis	P.	72
Pro veritate et iustitia relat.	Pa.	72
De sepulchris	Pa.	73
De hominum societate	Pa.	73
De pugna loco	Pa.	73
De Principum consilij	Paq.	73
De vita sua	Paq.	73
Monitur	Pa.	74
Sigismundus 3. necessitate Profecti- onis in Sveciam exposit	Pa.	74

Cracoviam se iturum declarat Pa: 77

Iustitiam cause confidit — Pa: 77

A dementia erga Polonios non
alienum se profitetur — Pa: 78

Innocentiam suam contra adver-
santium calumnias profitetur Pa: 79

Clementer se acturum erga Po-
lonios, iterum declarat Pa: 81

Moderatus erga victos est. Pa: 82

Z

Vladislaus 2us postulat ut uni-
cus possit esse paternarum di-
visionum heres — Pa: 21

Vladislaus Lotharius, militibus
suis contra Cruciferos stimu-
los addit — Pa: 30

Erga saucium militem mise-
ricors est — Pa: 35

Vladislaus Jagiello Conciona-
tori fidem apud Populum sancti Pa: 37

Dei auctoritate in omnia profert Pa: 37

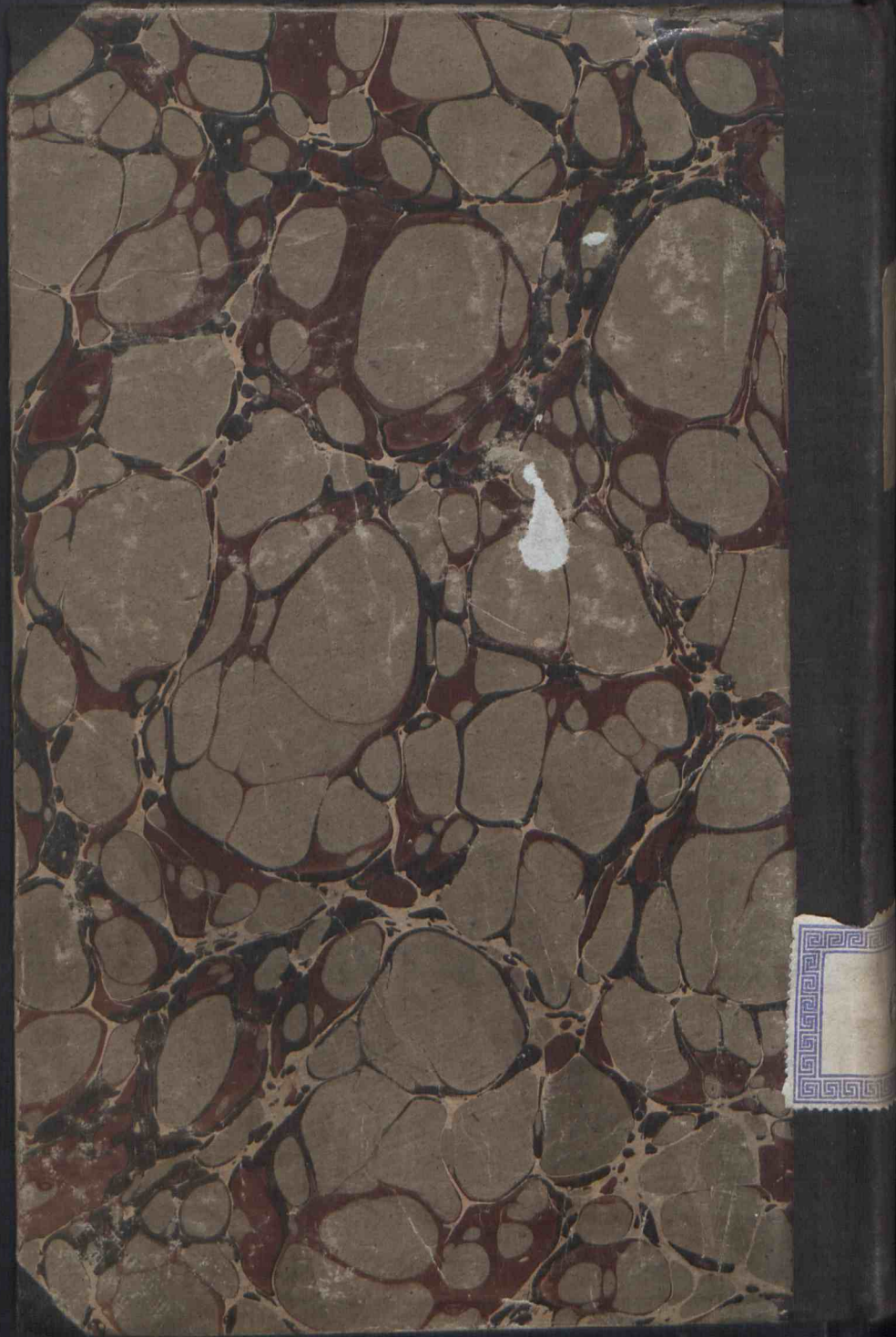
De ceremonia die Ascensionis
fert iudicium — Pa: 38

arma potius contra Prusiam
quam Tamerlanem movenda
esse svadet — Pa: 38

V. Co

i

- Deo causam Belli exponit. Pa: 39
Missos a Crucigeris gladios in o-
men victoriae accipit. Paq: 40
Pro Filio Vladislao sibi suffi-
cundo intercedit. Pa: 41
Olesnium deprecatur. Pa: 41
Vladislaus Jagiellonides Hunga-
riae regnum accipit. Pa: 42
Discordibus se imperaturum
negat. Pa: 42
Fulgur dicit turpem esse. Pa: 44
Vladislaus 4us erga Rempubli-
cam declarat propensione. Pa: 82
erga Patrem observantiam. Pa: 82
Contumaces milites gravi sermo-
ne alloquitur. Pa: 83
Lithuanos ad obsequium Lubomir-
suo prestandum hortatur. Pa: 86
Erga Kazanovium liberalis est. Pa: 87
Moribundus loquitur. Pa: 89

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1

62-002 Suchy Las

www.digital-center.pl

biuro@digital-center.pl

tel./fax (0-61) 665 82 72

tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.

Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.